

Fra offer til overgriper

*Når relasjonsskadede unge begår seksuelle
overgrep*

Karianne Ramberg

Masteroppgave/medisinske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

15.10.2014

© Forfatter

År 2014

Tittel Fra offer til overgriper- Når relasjonsskadde unge begår seksuelle overgrep

Forfatter Karianne Ramberg

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Dette litteraturstudiet har tatt for seg sammenhengen mellom tilknytning, affektregulering og coping, for å undersøke om disse faktorene kan underbygge en mulig forklaringsmodell om hvorfor noen unge begår seksuelle overgrep. Det konkluderes med at en del litteratur peker på en sammenheng mellom omsorgssvikt i barndommen, utrygg/desorganisert tilknytning og maladaptive affekt og copingstrategier, som kan være med å belyse hvorfor noen unge begår seksuelle overgrep. Allikevel finnes det forholdsvis lite forskning på temaet, og det behøves mer forskning til før en kan si noe mer sikkert.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
Innholdsfortegnelse	4
1 Innledning	6
2 Metode	8
2.1 Avgrensning	8
2.2 Litteratursøk	8
2.3 Begrensninger	9
2.3.1 Kulturelle begrensninger	9
2.3.2 Kun seksuelle overgripere som har blitt tatt for sin handling	9
2.3.3 Store ulikheter mellom de som begår ulike typer seksuelle overgrep	9
2.3.4 Bruk av litteratur om voksne som begår seksuelle overgrep	10
2.3.5 Bruk av annen litteratur	10
2.4 Definisjoner	11
2.4.1 Seksuelle overgrep	11
2.4.2 Unge som begår seksuelle overgrep	11
2.5 Oppsett	11
Del 1	13
3 Omsorgssvikt	14
4 Tilknytning	16
4.1 Ulike tilknytningsstiler	17
5 Affektregulering	20
5.1 Intern og ekstern affektregulering	22
6 Coping	24
6.1 Stress	24
6.2 Hva er så coping?	24
6.3 Adaptive og maladaptive copingstrategier	27
7 Konsekvenser av omsorgssvikt og linken til problematferd atferd	29
8 Oppsummering	33
Del 2	34
9 Bakgrunnshistorien til unge som begår seksuelle overgrep	35
10 Tilknytning og sex	36

10.1	Tilknytningsstilenes betydning for motivasjon for sex.....	37
10.2	Hvilken tilknytning har unge som begår seksuelle overgrep?	39
11	Sex som coping strategi og affekt regulering.....	42
12	Unge som begår seksuelle overgrep og affektregulering.....	44
13	Unge som begår seksuelle overgrep og coping	47
13.1	Problemfokusert eller emosjonsfokusert coping?.....	47
13.2	Blir sex brukt som copingstrategi?	49
14	I forkant av det seksuelle overgrepet	51
15	I etterkant av det seksuelle overgrepet.....	53
16	Drøfting.....	55
17	Konklusjon	59
	Litteraturliste.....	60
	Vedlegg.....	68

1 Innledning

Tematikken rundt seksuelle overgrep møter oss i hverdagen, gjerne gjennom store oppslag i aviser og andre medier. De hjerteskjærende beskrivelsene forteller oss om et forsvarsløst offer og en kynisk overgriper. Det er gjerne den onde voksne mannen som forgriper seg på det yndige og forsvarsløse barnet. Det vi ikke hører så mye om er de seksuelle overgrepene som utføres av barn. Dette er de historiene som bryter med vår forestilling om det uskyldige barnet. Disse overgrepene har gjerne blitt bortforklart og uskyldiggjort ved å kalle det naturlig seksuell eksperimentering (Innes & Kleive,2011).

Men utgjør egentlig omfanget av unge som begår seksuelle overgrep et stort problem, eller skjer slike overgrep kun unntaksvis? Ifølge U.S. Department of Justice blir ca. 30% av alle seksuelle overgrep begått av barn eller unge (Finkelhor, Ormrod, Chaffin,2009). Dette er tall som også blir bekreftet for norske ungdommer (Bjørn,2003;2004). Disse tallene viser at omfanget av seksuelle overgrep som blir begått av unge er forholdsvis høyt, som igjen tyder på at det kan anses som et samfunnsproblem. Spesielt ettersom en vet at det å bli utsatt for seksuelle overgrep kan føre til store helsemessige plager, både fysisk og psykisk (Killén,2004). Å forhindre at nye overgrep finner sted vil derfor være en viktig samfunnsoppgave.

Hvem er så disse unge som begår seksuelle overgrep? Flere undersøkelser viser at majoriteten av de unge som begår seksuelle overgrep har vokst opp med familiære problemer og vært utsatt for mishandling, omsorgssvikt, fattigdom, vold og/eller seksuelle overgrep (Kruse,2011). Som følge av slike forhold er mange av disse barna ensomme, strever i sosiale sammenhenger og skolefaglig (Innes & Kleive,2011). Kanskje noe av svaret ligger nettopp her i oppvekstvilkårene? Men unge som begår seksuelle overgrep er ikke alene om å ha en slik oppvekst. Unge som for eksempel bedriver selvskading, har psykiske vansker som for eksempel spiseforstyrrelser, eller har utviklet et rusproblem kommer også ofte fra hjem hvor de har vært utsatt for ulike typer omsorgssvikt (Kilpatrick et al.,2003). Felles for selvskading, spiseforstyrrelser og rusbruk er at de kan fungere som metoder å løse hverdagens utfordringer på. Spiseforstyrrelser kan for eksempel være en måte å gjenvinne følelsen av kontroll, selvskading et middel for spenningsreduksjon, og rusen et middel for å glemme. Denne tankerekken startet min nysgjerrighet for om det å begå seksuelle overgrep også kan være en måte å håndtere de utfordringene som møter oss. Det er gjennom affektregulering vi blant annet kan skille emosjonene våre fra hverandre, og kan tilpasse de emosjonsmessige uttrykkene til

ulike situasjonelle betingelser (Zaremba & Keiley,2011; Bell & McBride,2010). Coping omhandler på sin side hvordan vi håndterer interne og eksterne krav ved bruk av tanker og atferd (Folkman & Moskowitz,2004). Hvordan vi regulerer våre affektive tilstander og hvilke copingstrategier vi setter i verk for å oppnå et ønsket mål kan derfor tenkes å kunne være med på å forklare hvorfor noen begynner å utvise problematferd. Kan for eksempel det å begå seksuelle overgrep være en metode for å cope med stressende hendelser og regulere negative affekter tilnærmet på lik linje som det å kutte seg kan være for en som bedriver selvskading (Skårderud & Sommerfeldt,2009)?

Min problemstilling ble derfor: Kan affektregulering og coping forklare hvorfor noen unge begår seksuelle overgrep? Affektregulering og coping har begge en sterk kobling til tilknytningsteori. Jeg har derfor valgt å belyse problemstillingen ut fra et tilknytningsperspektiv.

Jeg ønsker å foreta et litteraturstudie for å samle den informasjonen vi har angående unge som begår seksuelle overgrep og deres bruk av affektregulerings- og copingstrategier i dag. Ved å tydeliggjøre hvilken kunnskap vi har på feltet i dag, kan en gjøre kunnskapen mer anvendelig i et behandlingsperspektiv. Samtidig kan litteraturstudiet belyse områder hvor det er behov for videre forskning.

2 Metode

2.1 Avgrensning

Jeg har valgt å utføre et litteraturstudie for å samle kunnskapen vi har om unge som begår seksuelle overgrep. Herunder spesielt om det er noe i litteraturen som kan tyde på at det er en sammenheng med måter å regulere affekt på, coping strategier og seksuelle overgrep. I sorteringen av feltet forsøkte jeg å finne mest mulig relevant litteratur som omhandlet unge som begår seksuelle overgrep i befolkningen generelt. Jeg ekskluderte studier hvor det kom frem at den unge hadde aspergers eller var psykisk utviklingshemmet. Disse gruppene er såpass spesiell og kunne fått betydning for eventuelle funn.

Jeg har valgt å ikke inkludere undersøkelser som er utgitt før år 2000 for å sørge for at kunnskapen som hentes frem er så dagsaktuell som mulig.

Min problemstilling retter seg mot mulige forklaringer på hva det er som gjør at noen ungdommer ender opp med å begå seksuelle overgrep. Her spesielt rettet mot forklaringer som omhandler coping og affektregulering. Hovedvekten av artiklene som er valgt ut vil derfor være rettet mot nettopp dette. Jeg velger samtidig å si noe om risikoen det er ved å vokse opp i et hjem med omsorgssvikt, for å danne et bakteppe, og dermed kunne underbygge teoriene om affekt og coping.

2.2 Litteratursøk

Litteratursøkene ble foretatt i PsychInfo, og Medline med søkeordene: adolescent sex offender(s), young sex offender(s), juvenile sex offender(s), adolescent sexual offender(s), young sexual offender(s), juvenile sexual offender(s), sex offender(s), sexual offender(s), coping, coping strategy, coping, maladaptive coping, coping behavior, coping mechanism, maladaptive mechanisms, affect, affect regulation, emotion regulation, anxiety reduction, intercourse and negative affect.

Tabell 1 (se vedlegg) gir en oversikt over faglitteraturen som kom frem fra søkene. Noen undersøkelser har også blitt funnet gjennom referanselistene til artiklene som har kommet opp gjennom litteratursøket. Disse er spesifisert i tabellen.

2.3 Begrensninger

2.3.1 Kulturelle begrensninger

Artiklene som er funnet er stort sett basert på amerikanske undersøkelser. Det kan tenkes at amerikansk ungdom skiller seg noe fra norske ungdommer, slik at resultatene i undersøkelsene kunne blitt noen annerledes hvis de hadde vært utført på norske ungdommer. Samtidig er både Norge og USA en del av den vestlige kulturen, så det vil være naturlig å anta at funnene i stor grad kan være generaliserbare også til norske ungdommer.

2.3.2 Kun seksuelle overgripere som har blitt tatt for sin handling

Artiklene som er funnet omhandler unge og/eller voksne som begår seksuelle overgrep som har blitt tatt for det de har gjort. Disse er gjerne dømt og er ofte under en form for behandling. Vi vet lite om de som begår seksuelle overgrep som ikke er blitt tatt eller dømt. Det kan hende at disse skiller seg fra de som blir oppdaget. Samtidig kan det være stor forskjell på de som er under behandling og de som ikke er det. En skal derfor være forsiktig med å generalisere funnene til å gjelde alle seksuelle overgripere.

2.3.3 Store ulikheter mellom de som begår ulike typer seksuelle overgrep

Unge som begår seksuelle overgrep er ikke en homogen gruppe, og det er store forskjeller når det kommer til alder på offer, kjønn, antall offer, bruk av vold, samt type handling (Kruse,2011). Jeg har valgt å ikke se spesifikt på en gruppe unge som begår seksuelle overgrep, men tar et mer overordnet perspektiv. Noe av årsaken til dette er at utvalget av artikler som omhandler unge som begår seksuelle overgrep er begrenset. Artikler som ser på forskjeller mellom de ulike gruppene unge som begår seksuelle overgrep, eller kun tar for seg unge som begår en spesiell type overgrep er nesten ikke å finne i litteraturen. Ettersom det er store forskjeller mellom de ulike typene av seksuelle overgrep vil det være naturlig å tenke at det også er store forskjeller i motivene for å begå seksuelle overgrep. Ettersom jeg har valgt å se på unge som begår seksuelle overgrep generelt så vil ikke de mulige årsaksforklaringene eller motivene være så ensrettet eller spesifikke. Målet er å kunne belyse noen generelle mekanismer som kan tenkes å være gjeldene på tvers av gruppene.

2.3.4 Bruk av litteratur om voksne som begår seksuelle overgrep

Artikler som spesifikt omhandler unge som begår seksuelle overgrep og deres bruk av copingstrategier og/eller affektregulering viste seg å være noe begrenset. For å få et større utvalg av artikler for å belyse min problemstilling valgte jeg derfor å utvide søket mitt til å gjelde seksualovergripere generelt. Herunder også voksne overgripere. Dette fordi flere forskere kan vise til at en del voksne som begår seksuelle overgrep ofte har begynt å begå seksuelle overgrep i ungdomsårene (Seto & Lalumière,2010; Burk & Burkhart,2003). Det er derfor ikke usannsynlig at coping og affektregulerings strategier som brukes av voksne overgripere til en viss grad kan overføres til unge overgripere. Samtidig ser det ut til at det kun er et fåtall av de unge som begår seksuelle overgrep som også begår seksuelle overgrep i voksen alder (Rich,2006). En skal derfor være forsiktig med å konkludere angående unge som begår seksuelle overgrep ut fra artikler og forskning som tar utgangspunkt i voksne overgripere. Etersom jeg i min oppgave ønsker å se på unge som begår seksuelle overgrep på et mer overordnet nivå, og ikke skiller på ulike grupper og typer overgrep, vil det være naturlig å også ta med voksne overgripere der det er nødvendig for å gi et mer fullstendig bilde.

2.3.5 Bruk av annen litteratur

Historisk sett har en antatt at unge som begår seksuelle overgrep skiller seg betydelig ut fra andre kriminelle eller høy- risiko ungdommer (Ryan, Lerversee, Lane,2010). Men med tiden har forskningen vist at forskjellen ikke nødvendigvis er så stor. Unge som begår seksuelle overgrep har blant annet en høyere rate for å få et tilbakefall av ikke seksuelle kriminelle handlinger enn et nytt seksuelt overgrep (Ryan et al.,2010) Det vil si at unge som begår seksuelle overgrep ikke alltid kun utfører seksuelle overgrep, men også begår andre former for kriminelle handlinger. Samtidig har en sett at det er en stor overlapp av risikofaktorer på et vidt spekter av krenkende og problematferd (abusive) atferd. Det er evnen til å risikere skade og forgripe seg som er en nødvendig forutsetning for all krenkende atferd (Ryan et al.,2010). Depresjoner ser også ut til å ikke være så uvanlig hos noen unge som begår seksuelle overgrep (Tidefors, Goulding & Arvidsson,2011). Etersom det ser ut til å være stor overlapp av risikofaktorer blant unge som begår ulike typer av overgrep og kriminelle handlinger, og videre at unge som begår seksuelle overgrep også begår andre former for overgrep og kriminell

handlinger har jeg valgt å også ta med artikler og forskning fra nærliggende felt. Dette er felt som aggresjon, depresjon, selvskading/selv mord og rus, og de er tatt med der hvor de har dukket opp ved hjelp av søkeordene. Disse har blitt brukt til utdyping av generelle mekanismer, og for å belyse mulige triggere forutfor problematferd der hvor litteraturen som spesifikt omhandlet personer som har begått seksuelle overgrep viste seg å være for tynn. Disse artiklene kan naturligvis ikke være med å forklare hvorfor noen velger å utføre akkurat seksuelle overgrep, men kan allikevel si noen om mulige mekanismer som kan være av betydning.

2.4 Definisjoner

2.4.1 Seksuelle overgrep

I litteraturen har definisjonen til Ryan & Lane (2010) om seksuelle overgrep blitt mye benyttet. De definerer en ungdom som begår seksuelle overgrep som en som utnytter en annen seksuelt uavhengig av alder, og gjør dette uten samtykke, mot offerets vilje, eller på en aggressiv, truende eller utnyttende måte. Dette er definisjonen jeg har valgt å benytte meg av i denne oppgaven.

2.4.2 Unge som begår seksuelle overgrep

Det er vanlig å definere unge som begår seksuelle overgrep som en person som er mellom 13-18 år og som misbruker eller har misbrukt andre seksuelt. Dette er unge som er i ulike stadier av puberteten men som ennå ikke er myndig (Ingenes & Kleive,2011; Kruse,2011). Denne aldersinndelingen er også vanlig i internasjonal litteratur. Mange velger også å bruke benevnelsen unge overgripere. Jeg har valgt å heller bruke benevnelsen «unge som begår seksuelle overgrep» for å skille mellom handling og person.

2.5 Oppsett

Jeg har valgt å dele oppgaven inn i to hoveddeler. I den første delen av oppgaven vil jeg beskrive hva som er felles for problematferd (abusive) atferd, og danne det overordnede teoretiske grunnlaget som videre underbygger besvarelsen av problemstillingen i del 2. Jeg starter første delen av oppgaven med å beskrive hva omsorgssvikt er. Dette fordi (som jeg har beskrevet

over), unge som har problematferd og unge som spesifikt begår seksuelle overgrep ofte har hatt en barndomshistorie fylt med omsorgssvikt. Dette gir en naturlig overgang til tilknytningsteori, og utviklingen og betydningen av ulike tilknytningsstiler. Videre vil jeg ta for meg begrepene affektregulering og coping. Jeg avslutter så del 1 med å se det hele i sammenheng med problematferd.

I del 2 starter jeg med å se nærmere hva som preger unge som begår seksuelle overgrep sin bakgrunnshistorie og ser dette i sammenheng med det som tidligere har blitt skrevet om omsorgssvikt i del 1. Videre ser jeg nærmere på sammenhengen mellom tilknytning og sex, og hvilke tilknytningsstiler som er fremtredende hos unge som begår seksuelle overgrep. Jeg vil deretter se nærmere på om sex kan fungere som en affekt og copingstrategi, før jeg går videre over til å se nærmere på unge som misbruker andre seksuelt og affekt. Videre tar jeg for meg unge som begår seksuelle overgrep og affekt. Etter dette ser jeg nærmere på hvilken tilstand unge som begår seksuelle overgrep er i før overgrepet, og hvilken tilstand de er i etter overgrepet. Avrunder så oppgaven med en drøfting av momentene som har blitt hentet frem i oppgaven og en konklusjon.

Del 1

3 Omsorgssvikt

Omsorgssvikt som begrep kan innebære barn som blir utsatt for vanskjøtsel, fysiske overgrep, psykiske overgrep eller seksuelle overgrep. Disse kategoriene er ikke gjensidig utelukkende, og det fremkommer dessverre alt for ofte at barn som blir utsatt for en type overgrep også blir utsatt for andre typer overgrep eller vanskjøtsel. (Killén, 2004) Det kan variere hvilke type overgrep som er mest fremtredende, og hvilke som er mest synlig for utenforstående, men det vil ofte være elementer av flere typer omsorgssvikt gjeldende til enhver tid. Et barn som for eksempel blir utsatt for fysiske overgrep vil ofte leve med angst for fremtidige overgrep (psykisk vold). Traumene fra et slag eller spark forsvinner nemlig ikke med at blåmerkene falmer, fordi redselen for nye angrep, samt minnene om redselen under tidligere angrep fester seg til hukommelsen. Slike overgrep vil ofte komme hånd i hånd med trusler, som er en form for psykisk overgrep. (Killén, 2004)

Vanskjøtsel er den vanligste formen for omsorgssvikt. Barn som blir utsatt for vanskjøtsel blir utsatt for omfattende forsømmelse over lang tid. Dette skiller denne formen for omsorgssvikt fra andre, mer akutte former for overgrep. Allikevel er en slik form for omsorgssvikt en av de mest alvorlige truslene for barnets utvikling av kognitive, følelsesmessige, sosiale og atferdsmessige evner. (Killén,2004)

Fysiske overgrep omhandler både aktiv handling, og manglende tilsyn; men defineres av at det blir påført en fysisk skade. Killén (2004) mener at litteraturen og fagmiljøet i for stor grad har sett på de fysiske skadene. Da blir omfanget av skaden dominerende, og det er lett for at de psykiske effektene blir tilsidesatt. Barnet må leve videre med angsten for nye overgrep, og den vil på sikt utvikle en mistillit til omverden. Da barnet ikke selv klarer å kontrollere situasjonen, finner den andre mekanismer for å overleve. Disse kommer vi tilbake til senere.

Psykiske overgrep innebærer en vedvarende og kronisk atferd overfor barnet, hvor barnet blir påført psykisk smerte som kan få betydning for utviklingen av et positivt selvbilde hos barnet (Killén,2004). Dette kan være i forbindelse med fysiske overgrep, vanskjøtsel eller seksuelle overgrep, men det kan også skje isolert. Et eksempel fra barn som lever med vold mellom foreldrene kan være trussel om tap av tilknytningsperson. Innenfor denne kategorien kan det til og med være at verken barn eller forelder er klar over at det forekommer et overgrep, og det viser hvor bred kategori dette er. (Killén,2004)

Barn som blir involvert i seksuelle aktiviteter som de ikke er utviklingsmessig, seksuelt eller emosjonelt klare for, eller er i stand til å samtykke til blir utsatt for seksuelle overgrep (Killén,2004). Barn utsatt for seksuelle overgrep er ofte også utsatt for andre former for omsorgssvikt. (Killén,2004). Det er stor variasjon i forhold til når overgrepet begynner, overgrepets vesen og hvem som utfører det. Felles for alle er at det gir utslag i barnets sosiale atferd, men også graden av påvirkning varierer. Flere former for selvdestruktiv atferd er beskrevet, spesielt i tenårene, slik som trusler, suicidale tanker og forsøk.

4 Tilknytning

Tilknytningsteorien ble grunnlagt av John Bowlby (1969, 1973,1980) og ble for fulgt lansert i hans første bok i triologien «attachement and loss» i 1969. Bowlby's tilknytningsteori har sitt utgangspunkt innenfor flere etablerte teorier og vitenskaper. Tilknytningsteorien tar blant annet utgangspunkt i den psykoanalytiske teorien som er tett knyttet med den biologiske disiplinen etologi som insisterer på å se ting i sammenheng med evolusjonen (Ainsworth, Blehar, Vaters, Wall,2014). Freud hadde fokus på menneskets indre drifter, mens Bowlby var mer opptatt av relasjonens betydning. Videre inneholder tilknytningsteorien elementer fra psykobiologien som fokuserer på hvordan det nevrofysiologiske samhandler med miljømessig stimuli. En ser igjen elementer av Piaget's strukturelle tilnærming til kognisjon, og atferdsteori og informasjonsbehandlingsmodellen av kognisjon knyttes sammen gjennom kontrollsystems teori som har fokus på «indre arbeidsmodeller», (Ainsworth, et al.,2014). Tilknytningsteorien stammer altså fra ulike deler innenfor den sosiale og biologiske vitenskapen, og er innebygd i en generell atferdsteori.

Tilknytningsteorien foreslår at det er en universell nødvendighet for oss mennesker å knytte sterke relasjoner til andre, og at denne tilknytningen er med på å sikre vår overlevelse. Mennesket er en av de artene som føder barn som over en lengre periode er forsvarsløse og er helt avhengig av sine omsorgspersoner for å overleve. Det har naturligvis derfor spesielt vært den tidlige tilknytningen mellom mor og barn som har vært i fokus innenfor tilknytningsteorien (Ainsworth, et al.,2014). At barnet og omsorgspersonen knytter seg til hverandre blir i tilknytningsteorien sett på som helt avgjørende for barnet, og en regner med at tilknytningssystemet et av de første systemene som utvikles.

Det å kunne føle seg trygg er målet med tilknytningssystemet, som i bunn og grunn er en måte å regulere emosjonelle erfaringer på (Fonagy, Gergely, Jurist & Target,2004). Ingen av oss er født med evnen til å regulerer våre emosjoner. Barn får hjelp til å regulere egne emosjoner gjennom sine omsorgspersoner frem til de gradvis lærer å regulere disse selv (Fonagy, et al.,2004). Alle mennesker opplever sosiale interaksjoner ulikt, og vil derfor få ulike forventninger og strategier om hva som bidrar til å oppnå det de ønsker. Emosjoner og holdninger som følge av disse erfaringene vil derfor også være ulik fra person til person. Disse ulike erfaringene og forventningene er det Bowlby kaller for «indre arbeidsmodeller». De indre arbeidsmodellene bli integrert i vårt kognitive atferds system og gir grunnlag for de individuelle

forskjellene i systemets komponenter som er: trigger, kognisjon, motiver, emosjoner og atferd (Bowlby,1973). Erfaringene en får kan altså få stor betydning for hvordan en håndterer og forholder seg i fremtidige situasjoner, kanskje spesielt innenfor relasjoner.

4.1 Ulike tilknytningsstiler

Mary Ainsworth er en annen stor pioner innenfor tilknytningsteorien. Hun utviklet sammen med sine kollegaer en prosedyre som på norsk omtales som «fremmedsituasjonen» som brukes for å undersøke tilknytning mellom omsorgspersonen og barnet. Her påførte de barnet stress ved at mødrene forlot barnet i en kort periode med en fremmed, og tilsynelatende alene. Hvordan barnet forholder seg til adskillelse og gjenforening med mor regnes å reflektere kvaliteten på samspillet mellom mor og barn, og hvilken strategi barnet bruker for å sikre seg tilgang til mor viser tilknytningsatferden (Ainsworth et al.,2014). Etter disse observasjonene ble tilknytningsmønstrene hovedsakelig klassifisert i tre kategorier; unnvikende tilknytning (A), trygg tilknytning (B), og ambivalent tilknytning (C). Tilknytningsmønster (B) regnes som trygg tilknytning, mens tilknytningsmønster (A) og (C) regnes som utrygge tilknytningsmønstre.

Barn med en unnvikende tilknytning (A) har minimalt med tilknytningsatferd, og denne kategorien er videre delt inn i to underkategorier; (A1) meget unnvikende, og (A2) moderat unnvikende. Disse barna har ofte vokst opp med en mor som er følelsesmessig utilgjengelig, og er avisende eller innvandrende. Barna med en slikt tilknytningsmønster oppsøker ikke sosial støtte og håndterer situasjonen ved å skyve bort negative følelser (Killén,2004).

Barn med en trygg tilknytning (B) kommer fra hjem hvor det blir møtt med responderende omsorg ved behov. Barnet opplever tilgjengelighet, sensitivitet, samarbeid og aksept, og mor blir naturlig en trygg base hvor barnet kan utforske fra. Barnet kan her uttrykke tilknytningsbehov og emosjoner åpent og direkte. Trygg tilknytning deles videre inn i fire underkategorier basert på trygghetsgraden; (B3) meget trygg, (B1) og (B2) er trygge, og (B4) mindre trygg (Killén,2004). Et barn med en mindre trygg tilknytning vil for eksempel kunne ha mer behov for trøst etter en stressende situasjon enn et barn med meget trygg tilknytning.

Det tredje mønsteret er ambivalent tilknytning (C), og blir funnet hos barn som har en historie med uforutsigbar reponering og tilbaketrekking fra mors side. Barnet er usikker på mødrenes tilgjengelighet, og mødrene er også mindre involvert i sine barn og deres signaler.

Barn med et slikt tilknytningsmønster blir ofte svært klengete, og har behov for konstant bekreftelse. Denne kategorien har også to underkategorier hvor (C1) anvendes til barn som oppfattes som sinte, og (C2) på barn som er overopptatt av sin mor (Killén,2004).

Et fjerde tilknytningsmønster ble lagt til av Main & Solomon (1986) og ble kalt desorganisert tilknytning (D) (Main & Solomon,1986). Barn med et slikt tilknytningsmønster har ofte vært utsatt for ulike typer grov omsorgssvikt (Fonagy et al.,2004). Barn under denne kategorien kan derfor både være sterkt kontaktsøkende og like etterpå være sterkt unnvikende. Denne desorganiserte strategien kommer av at barnet trenger å være tilknyttet omsorgspersonen samtidig som omsorgspersonen ofte er den som er kilden til utrygghet og frykt (Main & Solomon 1990; Killén,2004). Desorganisert tilknytning (type-D) er funnet hos over 80% hos barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt, og Main og Solomon konkluderer i sin studiet med at disse barna har en lav stresstoleranse (Main & Solomon,1986). Hertsgaard og kollegaer (1995) fant blant annet i sin studie at barn med et desorganisert tilknytningsmønster hadde forhøyet cortisolnivå under og etter stress (Hertsgaard, Gunnar, Erickson & Nachimias.,1995), som tyder på at barn med desorganisert tilknytning er dårligere til å redusere stress.

Flere lognitudelle studier har vist at tilknytningsmønsteret vårt er det samme i voksen alder som da vi var små barn i 68-75% av tilfellene (Fonagy et al.,2004). Det er derfor ikke så rart at barn med type-D tilknytning ofte er assosiert med å ha stresshåndteringsvanskeligheter og dissosiativ atferd også senere i livet (Schore,2001b). Desorganisert tilknytning (D) antas å hindre individet til å danne gode selvregulerings ferdigheter, få en desorganisert selv-persepsjon og danne negative emosjonelle tilstander. Ungdommer som har en slik tilknytning har blant annet vanskeligheter med å utsette behov, og ser ut til å ha liten kontroll over seksuelle og andre impulser (Zaremba & Keiley,2011).

En konklusjon en har kommet med det siste tiåret innenfor utviklings- neuroforskningen er at det nå er stor enighet om at barnets hjerne er «skapt» for å bli formet av miljøet som det møter (Schore,2001b). Men det er viktig å påpeke at erfaringen barnet får kan enten positivt eller negativt påvirke modningen av hjernens struktur, og den psykologiske utviklingen hos barnet. Denne utviklings psykoneurobiologiske modellen antyder klart direkte koblinger mellom sikker tilknytning, effektiv utvikling av høyre hjernes regulatoriske funksjoner, og adaptiv psykisk helse hos barnet, samt mellom traumatisk tilknytning og ineffektiv utvikling høyre hjernes regulerende funksjon og maladaptiv mental helse hos barn (Schore,2001a). Sikker tilknytning legger på sin side til rette for en gunstig utvikling av høyre hjernehalvdel,

promoterer effektive affektreguleringsstrategier, og fosterer adaptiv mental helse hos barn (Schoore,2001b).

Nåtidens utviklings neurobiologiske forskning viser også at hemming av vekst etter tidlige uønskede oppdragelseserfaringer (traumer, gjerne i form av omsorgssvikt) kan ha langsiktige og komplekse effekter på en rekke deler av hjernen som er relevant for emosjonsregulering (Schoore,2001a; Ryan et al.,2010). Alvorlige tilknytningsmangler på grunn av omsorgssvikt er dermed assosiert med en hjerneorganisering som er ineffektiv når det kommer til å regulere affektive tilstander og cope med stress. Tilknytning er altså rammen for hvor affektreguleringen skjer, og en dårlig tilknytning vil derfor ofte tilsi dårlig affektregulering.

5 Affektregulering

Tilknytning har en sterk kobling med affekt, og affekt er det atferdsmessige uttrykke av emosjoner (Bell & McBride,2010). Siden Darwin, har emosjoner blitt ansett som et adaptivt system som gjør det lettere for oss å tilpasse oss og øke sannsynligheten for å få ønsket respons fra omgivelsene. Emosjonene våre påfører oss press slik at vi gjenkjenner hvilken atferd vi bør fremvise. Emosjonen frykt kan for eksempel beskytte et individ ved å provosere frem en flykt respons. Frykt er også en affekt som ofte aktiveres samtidig med tilknytningssystemet, hvor et barn som opplever noe som skremmende ofte vil søke nærhet til en omsorgsperson (Slade,2014) Frykt henger således sammen med tilknytning ettersom begge systemene er to ulike måter å håndtere fare på, og gjerne komplimenterer hverandre. I situasjoner hvor barnet opplever fare og omsorgspersonen ikke gir det den nærheten barnet trenger så kan dette videre eskalere den affektive tilstanden i stedet for å roe den ned (Ainsworth et al.,2014).

Det er ikke alltid det er sosialt akseptabelt å gi etter for våre affekter. Hvis man for eksempel får en dårlig beskjed på telefonen mens man sitter på bussen, vil man bli sett rart på hvis man plutselig begynner å hyle og skrike, eller bryter ut i høylytt gråt. For å unngå at vi alltid gir etter for våre emosjoner utvikler vi ulike strategier for å regulere eller forandre dem (Strack & Förster, 2009).

Hva er så affektregulering? Hva som inngår i affektregulering er noe ulikt i litteraturen. Enkelte bruker affektregulering svært bredt og tenker at affektregulering inkluderer både coping, emosjonsregulering, humør (mood) og psykologiske forsvarsmekanismer. I andre deler av litteraturen tenker en at affekt regulering omhandler kun emosjonsregulering og humørtilstander (Niven, Totterdell & Holman,2009). Det er den sist nevnte inndelingen som blir tatt utgangspunkt i her.

Affektregulering involverer uttrykk, bevissthet om og kontroll over aspektene i en emosjonell erfaring. Affektregulering er altså evnen til å skille de ulike følelsene fra hverandre, forstå følelsesuttrykkenes meningsinnhold, og kunne tilpasse disse til situasjonelle betingelser som igjen er sosiale egenskaper. Affektregulering er videre et sett av prosesser som et individ bruker for å håndtere emosjonene og deres uttrykk for å oppnå et bestemt mål. Dette målet går ut på å øke ønsket tilstand, og minske uønsket tilstand slik at individet klarer å håndtere sine emosjoner (Zaremba & Keiley,2011; Bell & McBride,2010).

Affektregulering kan oppstå på to ulike prosesseringsnivå: automatisk og kontrollert (Niven et al.,2009). På det automatiske nivået skjer effektreguleringen ubevisst, hvor en uten å tenke over det responderer på en stimuli nesten instinktivt. En person som er engstelig kan for eksempel plutselig begynne å stryke seg selv på armen for å roe seg ned. Dette er ikke en handling personen bevisst iverksetter, men som skjer automatisk fordi personen har hatt tidligere erfaringer med at dette har hjulpet.

På det kontrollerte nivået setter en bevisst i gang strategier med en klar hensikt for å regulere den affektive tilstanden (Niven et al., 2009). En person som føler seg trist og nedfor har kanskje erfaring med at det hjelper med en treningsøkt. Personen kan da bevisst ta et valg om å trene for å regulere den affektive tilstanden.

Emosjoner og deres regulering er avgjørende for den adaptive funksjon av hjernen. Antonio Damasio beskriver dette som at «hjernens generelle funksjon er å være informert om hva som foregår i resten av kroppen, i seg selv og i miljøet, slik at passende overlevings funksjoner oppnås mellom personen og miljøet» (Damasio, referert i, Schore,2001a:10). Den høyre hjernehalvdelen har en sentral rolle i forhold til coping og effektregulering. Den er involvert i blant annet behandlingen av sosial-emosjonell informasjon, regulering av affektive og kroppslige tilstander, men også i kontroll av vitale funksjoner som støtter overlevelse og muliggjør organismens evne til å takle aktivt og passivt stress (Schore,2001a). De samme interaktive regulatoriske transaksjonene som lager (cocreate) et godt tilknytningsbånd påvirker også utviklingen og ekspansjonen av barnets regulatoriske system som omfatter vurderingsevne og coping med stress, og er derfor essensielt for organismens overlevelse (Schore,2001a).

Regulering av affekt er et sentralt prinsipp for menneskelig utvikling og motivasjon (Schore,2001a). Ulike studier viser at effektregulering fremmer barnets opplevelse av å ha et sammenhengende selv. Samtidig bidrar det til regulering av barnets avhengighet til omsorgspersonen og til selvregulering (Stern, 1985; Fonagy et al, 2004). Strukturene i hjernen som omhandler effektregulering (prefrontal cortex) er en av de siste strukturene som modnes og er ikke fullt utviklet før ca. 26 års alderen. Samtidig er det flere ting som tyder på at deltagelse i risikabel atferd ofte stammer fra villedet eller dårlig håndtert affekt (Bell & McBride,2010). Ungdommer vil derfor i større grad ha mer vanskeligheter med å regulere affekt enn en voksen vil ha, og har en økt risiko for å delta i risikofylte situasjoner når en er opprørt.

5.1 Intern og ekstern affektregulering

Affekt kan reguleres både internt og eksternt (Keiley & Serry, 2001). Når en snakker om intern affektregulering omhandler det at et individ forsøker å dempe den affektive tilstanden inne i seg selv, ved hjelp av ulike teknikker. Det kan være tankekontroll, pusteteknikker eller å stryke seg selv på armen. Felles for disse er at de foregår internt eller rett rundt personen som søker å utøve affektregulering, og det har kun til hensikt å endre den interne sinnstilstanden. Dette i motsetning til ekstern affektregulering, gjerne også kalt sosial affektregulering. Denne formen for affektregulering tar dels sikte på å formidle et budskap til de som er rundt, og er dels et forsøk på å endre den andre personens atferd og dermed regulere den opprinnelige situasjonen som førte til affektendringen (Keiley & Serry, 2001).

Når intern affektregulering lykkes er situasjonen under kontroll. Når den ikke lykkes kan enten affekten bli overkontrollert eller underkontrollert (Keiley & Serry, 2001). Hvis den blir overkontrollert kan det føre til at personen skrur av følelsene sine, og enten forlater situasjonen eller sørge for å ikke havne i samme situasjon i fremtiden; altså en passiv tilnærming som ikke tar sikte på å løse situasjonen, men heller unngå den. Blir affekten underkontrollert fører det til en ekstern affektregulering i et forsøk på å gjenvinne kontrollen, gjerne gjennom impulsive handlinger (Keiley & Serry, 2001). Keiley og Serry (2001) skiller mellom mer funksjonelle eksterne affektreguleringsstrategier som å prate med personen, eller forsøke å løse det via en tredjepart; og mindre funksjonelle strategier som kan innebære vold, ødeleggelse, roping eller ignorering av motparten, også kjent som «the silent treatment».

Umiddelbart kan det virke som at det er underkontrollert affekt som har sterkest påvirkning, og det trekkes frem at den lett kan lede til kriminell atferd (Keiley & Serry, 2001). Det er derimot også problemer knyttet til overkontrollering av affekt. En slik affektregulering kan føre til depresjon, avhengighet eller angstrelaterte forstyrrelser. I enkelte tilfeller kan også overkontroll av affekt over tid føre til utagerende raseri, slik man kan se av underkontrollert affekt.

Med det ser vi at omfattende bruk av både overkontrollerte og underkontrollerte affekter blant annet er med på å gjøre det vanskelig å danne og opprettholde relasjoner. Vanskeligheter med å opprettholde og danne relasjoner er blant annet et trekk som vi ser igjen hos personer som begår seksuelle overgrep (Cortoni & Marshall, 2001). Kanskje det kan være et tegn på maladaptive affektregulering?

Ungdommer som fortsatt er under utvikling når det kommer til affektreguleringsevner, og som har vært utsatt for barndomstraumer har en større risiko for å ha en dårlig affekt regulerings evne. Dette ettersom slike opplevelser blant annet kan påvirke utvikling i den delen av hjernen som er sentral for affektregulering. Å ikke ha evne til å tilstrekkelig regulere affekt kan videre gi økt risiko for påfølgende skader som rusmisbruk, psykiske lidelser, vold og andre typer problematferd (Bell & McBride,2010). Utviklingen og evnen til å benytte seg av effektive affektreguleringsstrategier kan derfor være viktig for å opprettholde en god mental helse.

6 Coping

Coping har en nær sammenheng med affektregulering og tilknytning. Tidlige, og spesielt tidlige relasjonelle erfaringer påvirker hva vi senere opplever som stressende og hvordan vi er i stand til å håndtere den stressende situasjonen som har oppstått (coping). Dette kan igjen få betydning for helsen (Shore,2001b).

6.1 Stress

Før en kan gå videre inn på hva coping er, må en først si noe om hva stress er (det er her den engelske benevnelsen av ordet stress som omtales). Stress er et ord som er mye brukt i dagligtalen og som de fleste har et forhold til. Det stresset som blir omtaler i hverdagen er som oftest ubehaget en kjenner når man for eksempel må begynne å løpe for å rekke bussen, hvis en har lest for lite til morgendagens eksamen, eller skal holde et foredrag for mange mennesker. Mer konkret så defineres gjerne stress som fysiologiske forandringer i hjernen og i kroppen som oppstår når det er en fysisk fare, eller når man emosjonelt opplever noe som truende (Rich,2006). Dette er altså stimuli som oppfattes å overgå individets egne ressurser og som derfor påfører individet ubehag (Lazarus, 1966). Vedvarende eller store stresspåkjenninger kan videre skade individets velvære og helse (Schore,2001b).

6.2 Hva er så coping?

Coping blir definert litt ulikt i litteraturen. En mye brukt definisjon er definisjonen til Lazarus og Folkman definerer coping som «den atferd og de tanker som individer bruker for å håndtere eksterne og interne krav i situasjoner som vurderes som stressende» (Lazarus & Folkman, referert i, Folkman & Moskowitz,2004:746). Denne definisjonen inkluderer alle atferdsmessige og kognitive forsøk på å redusere, tolerere, eller fjerne stressoren.

Coping er en aktiv prosess som utgjør måten vi takler og forholder oss til stresspåkjenningen på. Hvordan en håndterer stresspåkjenningene antas å ha stor betydning for hvilke konsekvenser stresspåkjenningen vil ha på individets helse og velvære. Dårlige coping strategier kan blant annet gi økt risiko for å begå kriminelle handlinger, få angst, eller andre fysiske og psykiske plager (Pagé, Tourigny & Renaud,2010).

Det er spesielt to måter å se på coping på som er mye brukt i litteraturen. Dette er «focus of coping» og «method of coping», og er illustrert i modell III (Holohan & Moos,1987; Folkman & Moskowitz,2004). Focus of coping deler videre coping inn i problemfokuset coping og emosjonsfokuset coping. Problemfokuset coping er strategier som på praktiske måter tar direkte tak i problemet, forsøker å endre eller løse det, og på å fjerne eller redusere årsaken til stressoren. Et eksempel på en problemfokuset coping strategi kan være informasjonssøking. Her søker individet etter informasjon rundt stressoren for å for eksempel å forhindre at en kommer opp i samme situasjon senere.

Emosjonsfokuset coping er strategier som er rettet mot å håndtere affektive tilstander forbundet med eller som følge av stressoren (Folkman & Moskowitz,2004). Herunder å prøve å redusere de negative følelsesmessige reaksjoner knyttet til stress som forlegenhet, frykt, angst, depresjon, spenning og frustrasjon. Innenfor emosjonsfokuset coping finnes det igjen en rekke ulike kategorier. Et eksempel er en mekanisme som kalles escape-avoidance, som er når personen flykter eller rømmer fra problemene ved eksempelvis bruk av rusmidler. Distansering er en annen form for coping hvor personen anerkjenner problemet men bevisst forsøker å ikke tenke på det (Folkman & Moskowitz,2004).

Den andre inndelingen er «method of coping» som deler coping inn i «cognitive» og «behavioral» coping strategier. De kognitive coping strategiene forsøker å endre ens oppfatning og forståelse av situasjonen for eksempel ved å fokusere på de positive sidene ved situasjonen. Behavioral coping er når en aktivt gjør noe for å redusere stresset som for eksempel bruk av rusmidler (Holohan & Moos,1987).

		Focus	
		<u>Problem-focused</u>	<u>emotional-focused</u>
Method	<u>Cognitive</u>	Cognitive/problem-focused	Cognitive/emotional-focused
	<u>Behavioral</u>	Behavioral/problem-focused	Behavioral/emotional-focused

Modell I

En annen vanlig inndeling av coping som en finner i litteraturen er «approach» coping og «avoidance» coping (Holohan & Moos,1987; Roth & Cohen,1986) Approach coping strategier fokuserer på stressoren og de reaksjonene som individet får, mens avoidance strategier har til hensikt å unngå/benekte stressoren og på den måten nekte å forholde seg

følelsesmessig til den. Approach coping strategier er de som regnes for å være mest gunstige, mens avoidance fokuserte strategier regnes som maladaptive. Avoidance strategiene kan redusere ubehaget der og da, men ikke på lang sikt, og regnes derfor som maladaptive hvis personen kun bruker disse (Littleton, Horsley, Jhon & Nelson,2007).

Moose (1995) foreslår at når en skal vurdere og analyserer coping strategier så kan en slå sammen cognitiv/behavioral og approach/avoidance coping (Moose,1995). Da blir cognitiv/behavioral ”method of coping”, mens approach/avoidance blir ”focus of coping” (illustrert i modell II)

		Focus	
		<u>Approach</u>	<u>Avoidance</u>
Method	<u>Cognitive</u>	Cognitive-approach	Cognitive-avoidance
	<u>Behavioral</u>	Behavioral-approach	Behavioral-avoidance

Modell II

Ved å se disse kategoriene i sammenheng med hverandre, får en lettere belyst skillet for eksempel mellom en «behavioral» metode, altså en handling, som har til hensikt å distansere personen fra stresset, og en handling som har til hensikt å fjerne årsaken til stresset.

Hvis en person er redd for å fly kan han aktivt unngå alle reiser hvor man må fly (behavioral-avoidance) eller han kan for eksempel velge å ta beroligende før han skal ut å fly (behavioral-approach). Hvis denne personen gruer seg fordi han har bestilt en flyreise frem i tid kan han velge å nekte å forholde seg til følelsene og unngå å tenke på det (cognitive-avoidance). Eller han kan for eksempel aktivt jobbe med å snu tankesettet sitt opp mot flyreisen slik at han ikke lenger er så redd for å fly (cognitive-approach).

Ved å slå sammen modell I og II (som vist i modell III) vil en få en mer oversiktlig fremstilling av de ulike coping strategiene.

		Focus			
		<u>Problem-focused</u>	<u>Emotional-focused</u>	<u>Approach</u>	<u>Avoidance</u>
Method	<u>Cognitive</u>	Cognitive/problem-focused	Cognitive/emotional-focused	Cognitive-approach	Cognitive-avoidance
	<u>Behavioral</u>	Behavioral/problem-focused	Behavioral/emotional-focused	Behavioral-approach	Behavioral-avoidance

Modell III

Ungdommer generelt har et begrenset repertoar når det kommer til coping strategier, sosiale utviklingsaspekter, erfaring, og affektive responser. Det er i transaksjonen mellom det å være barn og det å bli ungdom vi tilegner oss coping strategier og et mangfold av egenskaper som inkluderer effektive coping strategier. Coping strategier har en nær sammenheng med miljø og utvikling, og ungdom som ikke er fullt så modne for alderen vil ha større vanskeligheter med å benytte seg av effektive copingstrategier (Lazarus,1999). Barn som har vært utsatt for omsorgssvikt viser ofte ulike grader av psykomotoriske, kognitive og nevrologiske utviklingsforsinkelser (Killén,2004;Schore,2001b). Ettersom en betydelig andel av unge som begår seksuelle overgrep har en historie fylt med omsorgssvikt vil det ikke være utenkelig at også mange av disse har varierende grader av utviklingsforsinkelser, som igjen problematiserer bruk av effektive coping strategier. Dette vil ikke kun være gjeldene for unge som begår seksuelle overgrep, men for alle som har vokst opp med omsorgssvikt.

6.3 Adaptive og maladaptive copingstrategier

Litteraturen har altså ulike måter å dele inn copingstrategien på. Men er det så noen copingstrategier som regnes som mer adaptive enn andre? I litteraturen hersker det litt uenighet om hvilke coping strategier som er adaptive og hvilke som er maladaptive. Problemfokuserert coping regnes av mange å være mer adaptiv enn emosjonsfokusererte strategier (Manigilio,2011; Pagé et al.,2010; Feelgood, Cortoni & Thompson,2005). Andre hevder at hvor vellykket coping strategien er avhenger av situasjonen. Problemfokusererte strategier ser ut til å være mer vellykket i situasjoner som en kan kontrollere, mens emosjonsfokusererte coping strategier er mer vellykket i ukontrollerbare situasjoner (Folkman & Moskowitz,2004). Hvis en går og venter på svaret på en blodprøve kan det for eksempel være nyttig å distansere seg og forsøke å ikke tenke på det

frem til svaret kommer (en emosjonsfokusert coping strategi). Hvis man på den annen side har en eksamen om et par dager vil ikke distansering være en bra metode. Da vil det være mer konstruktivt å lese og forberede seg så godt en kan og dermed benytte seg av en problemfokusert coping strategi.

Coping er et komplekst fenomen som må ses i sammenheng med den dynamiske stressprosessen som involverer miljøet, personen og samhandlingen mellom dem (Folkman & Moskowitz, 2004). For å illustrere kompleksiteten kan forsøket Strentz & Auerbach (1988) tjene som et eksempel. De delte inn 57 deltagere i to grupper hvor den ene gruppen lærte problemfokusert coping strategier og den andre emosjonsfokusede coping strategier. De to gruppene ble senere eksponert for en simulert kidnapping og holdt i fangenskap i fire dager. Det viste seg at de deltagerne som brukte emosjonsfokusede coping strategier hadde mye mindre angst og færre stress symptomer enn de som brukte problemfokusede coping strategier. Dette står i sammenheng med tanken om at emosjonsfokusede coping strategier er mer vellykket i situasjoner som personen ikke kan kontrollere. Samtidig viser studien at emosjonsfokusede coping strategier kan ha meritter på kort sikt ved akutte situasjoner, men det er sannsynligvis mindre effektivt ved en kronisk stressituasjon.

7 Konsekvenser av omsorgssvikt og linken til problematferd atferd

Å bli utsatt for ulike typer omsorgssvikt og traumer i barndommen kan få store konsekvenser for videre utvikling og velvære. I en undersøkelse gjort av barn som hadde vært utsatt for fysiske og/eller vanskjøtsel viste at barna brukte særlig to overlevelsesstrategier. Den første var det «overdrevent veltilpassede» barnet som gjør det de kan for å dekke over hvordan situasjonen er og hvordan de egentlig har det. Den andre er «utagerende» barnet som er preget av destruktivitet, sterk uro og aggresjon. Utagerende atferd vil ofte skape kraftige reaksjoner fra samfunnet som ved ytterligere avvísninger bekrefter for barnet at det ikke er verdt noe. Dette vil igjen kunne øke barnets dårlige selvoppfatning. Samtidig kan det å bli utsatt psykiske overgrep ytterligere hindre utviklingen av et positivt selvilde (Killen,2004).

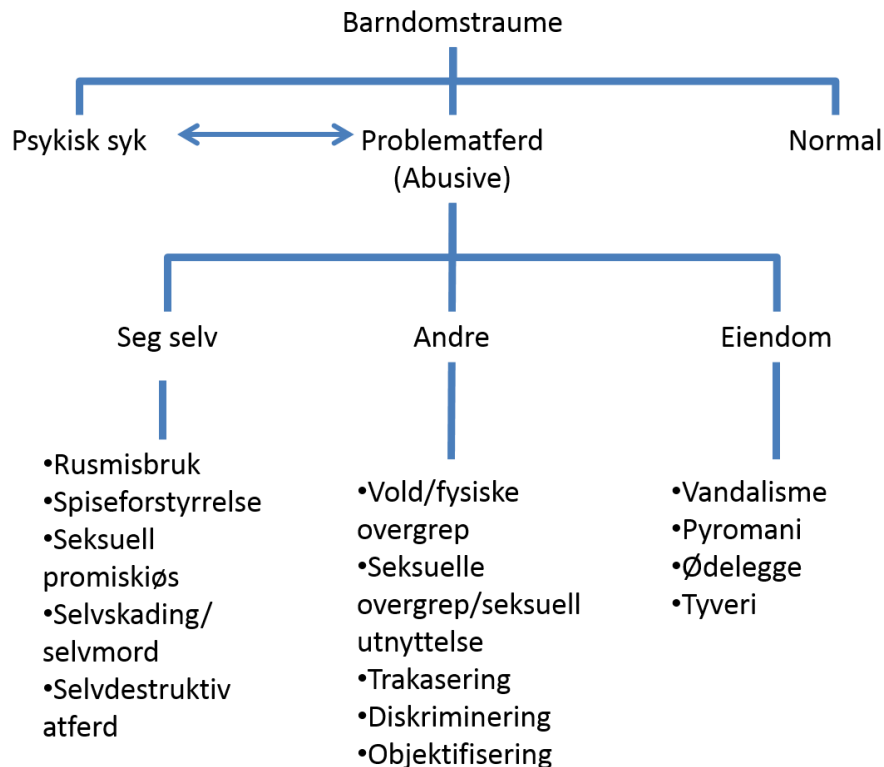
Det å ha blitt utsatt for seksuelle overgrep har viste seg å være det som sterkest predikerer selvdestruktiv atferd (Killen,2004). Det å ha vært utsatt for seksuelle overgrep kan føre til et vidt spekter av atferdsmessige, psykologiske og medisinske problemer. Herunder lav selvfølelse, depresjoner, angstforstyrrelser, disosiative forstyrrelser, atferdsproblemer, lærevansker, posttraumatiske stressforstyrrelser, suicidal atferd, selvskading, spiseforstyrrelser, seksuelle problemer, og rusproblemer (Killen,2004, Maniglio,2011).

Et barn som utsettes for omsorgssvikt vil i lange perioder oppleve intense negative emosjonelle tilstander. Slike tilstander blir etterfulgt av forandringer i den biokjemiske umodne hjernen (Shore,2001b). Den neuropsykobiologiske litteraturen har gjort et sentralt funn i forhold til utvikling: utviklingen av barnets hjerne er avhengig av erfaringer, og disse erfaringene er innebygd i tilknytnings forholdet (Schore,2001b). Tidlige mellommenneskelige hendelser kan påvirke den strukturelle organisering av hjernen positivt eller negativt, og dets ekspanderende adaptive funksjonsevne. Dette innebærer helt klart, i videste termer, en direkte sammenheng mellom et utviklende sosioemosjonelt miljø, en optimal utvikling av hjernen, og barns adaptive psykisk helse. Hva individet vurderer som stressende, hvordan det karakteristisk responderer bevisst og ubevisst på stressorene, og hvor effektivt det psykobiologisk copes med stressorene er unikt og uutslettelig påvirket av hendelser i tidlig og senere barnealder, spesielt hendelser som involverer omsorgssvikt fra omsorgsgiver (Schore,2001b).

Det finnes en stor mengde forskning som viser at tidlig traumatisering hemmer utviklingen av evnen til å opprettholde interpersonlige forhold, cope med stressfulle hendelser, og regulere emosjoner. Det er de strukturelle begrensingene i høyre hjernehalvdel som ser ut til å være ansvarlig for individets manglende evne til å regulere affekt (Schore,2001b). En ser ofte en sammenheng mellom dårlig tilknytning og negative utfall som psykologiske vansker, kriminell atferd, rusmisbruk, men også å begå seksuelle overgrep (Zaremba & Keiley,2011). Dette kan ses i sammenheng med omsorgssvikt som ofte fører til usikker eller desorganisert tilknytning, påvirker hjernestrukturene, og påvirker evnen til å bruke adaptive coping og affektreguleringsstrategier. Videre kan maladaptive affektregulerings og coping strategier, som beskrevet over, øke sannsynligheten for problematferd.

Som en ser her kan det å ha blitt utsatt for omsorgssvikt i barndommen føre til en rekke atferdsmessige, psykologiske og medisinske problemer. Også personer med blant annet rusproblemer, ulike former for selvskading og suicidal atferd har omsorgssvikt som felles risikofaktor. Kan det så tenkes at det er en del likheter blant de som begår seksuelle overgrep og de som utviser andre former for antisosial atferd? Ronis og Borduin (2013) utførte en undersøkelse på ungdommer som allerede var en del av en pågående longitudinell studie. Her sammenlignet de ungdommer som hadde en historie med seksuell aggresjon, med unge som hadde utvist annen antisosial atferd. Ronis og Borduin (2013) konkluderer med at det ser ut til at ungdom som utviser seksuell aggresjon ikke har annerledes antisosiale utviklingstrekk enn andre ungdommer med antisosial atferd. Disse funnene tyder på at utviklingen av asosiale seksuell atferd ikke er så ulik utviklingen av annen antisosial atferd.

Modell II tydeliggjør sammenhengen mellom barndomstraumer og ulike former for problematferd. Modellen tar utgangspunkt i Gail Ryans «Abuse is Abuse» modell (Ryan et al.,2010:147).

Modell IV

Å være utsatt for traumer i barndommen kan gi flere utfall som blant annet psykisk sykdom, problematferd (abusive), og/eller at en klarer seg helt fint. For det finnes også de som klarer seg, selv uten behandling, til tross for påkjenningene de har vært igjennom. Det vil også være slik at ikke alle havner i den ene eller den andre kategorien, men at de er innom flere. En ungdom kan for eksempel være psykisk syk og ha en problematferd (Ryan, et al.,2010).

Problematferden deles her inn i tre kategorier ettersom hvem overgrepet er rettet mot. Noen velger å skade seg selv, enten i form av selvskading, suicid, spiseforstyrrelser, rusmisbruk eller ved å være seksuelt promiskuøse. Noen velger å utføre overgrep mot andre individer, grupper eller dyr i form av vold, trakassering, diskriminering, eller seksuelle overgrep. Andre skader eiendom og ting ved å vandalisere, sette fyr på, ødelegge eller stjele (Ryan et al.,2010). Også her vil det ikke nødvendigvis være klare skiller. En vil finne personer som har kun utfører en form for problematferd, mens andre vil kunne være innom flere eller alle de tre kategoriene.

Hvorfor noen velger å i hovedsak skade seg selv mens andre velger å skade andre eller gjenstander er uvisst. Hvem som vil få en problematferd og hvem som ikke vil det er heller ikke mulig å predikere. Forskningen kan for eksempel si noe om at unge gutter har større risiko for

å skade seg eller dø i trafikken enn andre, men den kan ikke si noe om hvilke unge gutter som det kommer til å skje med. Det samme gjelder innenfor forskningen på unge som begår seksuelle overgrep (Ryan et al.,2010). Hvem som begynner med å utføre overgripende atferd er kanskje ikke så lett å finne svar på men hvorfor noen begynner med dette er kanskje ikke like vanskelig å forstå. En vet at problematferd blant annet reduserer kroppslige spenninger, letter eller tar vekk overveldende emosjoner, får andre til å reagere, utløser endorfiner, og gir følelse av kontroll (Smith, Smith & Grekin,2014; Ryan et al.,2010). Videre er det mye som tyder på at atferd som gir midlertidig lettelse eller virker forsterkende har større sannsynlighet for å bli gjentatt enn atferd som ikke gjør det (Ryan et al.,2010).

Unge som begår seksuelle overgrep begår ofte ikke kun seksuelle overgrep. Det har blitt estimert at mellom 47% og 90% av de som begår seksuelle overgrep har også begått andre kriminelle handlinger. Unge som begår seksuelle overgrep har også større sannsynlighet for å bli arrestert for en ikke seksuell forbrytelse enn et nytt seksuelt overgrep (Ronis & Borduin,2013). Hva som er årsaken til dette er uvisst. Kanskje befinner en seg ikke så ofte i en situasjon hvor et seksuelt overgrep er mulig å gjennomføre, som det andre kriminelle handlinger er. Seksuelle overgrep er også fortsatt mye tabubelagt, og er derfor kanskje heller ikke så lett å oppdage. Det som virker mer tydelig er at unge som begår seksuelle overgrep ikke nødvendigvis skiller seg så langt fra andre som utviser andre former for problematferd.

For de fleste unge som begår seksuelle overgrep er det ikke den avvikende seksuelle lysten som henger mest sammen med den seksuelt misbrukende atferden, men evnen og viljen til å utføre et overgrep som er mest gjeldende. Det er selve overgrepet som skiller det fra annen seksuell aktivitet, og det er viljen til å utføre overgrep som er fremtredende for å predikere nye overgrep (Ryan et al.2010).

For å komme nærmere en forklaring på hva det er som gjør at noen utfører seksuelle overgrep mens andre med lignende bakgrunn og erfaringer ikke blir det, må en se nærmere på samspillet mellom erfaringer og persepsjon. På den ene siden har vi utviklingshistorien, som enten kan være fylt med traumer og defekter, eller god omsorg og ressurser. På den andre siden har man coping strategier som enten kan være adaptive eller maladaptive, ulike former for problemløsning og intimitet (Ryan et al.2010). "It is not the bad things that happened to you in life...it is one's ability to cope with whatever happens to you" (Ryan et al.2010:124). Hvordan vi håndterer situasjoner som oppstår og hvilke coping strategier som blir benyttet kan altså være av stor betydning når det kommer til å forstå hvorfor enkelte utfører overgrep.

8 Oppsummering

En danner altså indre arbeidsmodeller ut i fra erfaringer, som videre påvirker hvordan en håndterer og forholder seg i fremtidige situasjoner. Å vokse opp i hjem med omsorgssvikt kan føre til at en utvikler en utrygg eller desorganisert tilknytning, som igjen påvirker de indre arbeidsmodellene og får betydning for hvordan en fremtidig forholder seg, spesielt i relasjonelle situasjoner. Traumatiske opplevelser som omsorgssvikt kan også få betydning for utvikling av hjernen, spesielt i de områdene som omhandler affektregulering og coping. Dette kan gi store konsekvenser, ettersom bruk av maladaptive affekt- og copingstrategier kan føre til problematferd. Kan så affektregulering og coping forklare hvorfor noen begår seksuelle overgrep?

Del 2

I denne delen er fokuset rettet mot å belyse problemstillingen ut i fra resultater av utvalgte undersøkelser som handler om unge som begår seksuelle overgrep, og med bakgrunn i teorien fremsatt i del 1. Videre avsluttes denne delen med en drøfting som tar for seg komponentene som kommer frem av undersøkelsene som belyses. Som nevnt i innledningen er det foretatt et begrenset antall undersøkelser på dette fagfeltet. Disse undersøkelsene er allikevel forholdsvis brede, og omfatter flere tema som er relevant for denne oppgaven. Det vil derfor være anledninger hvor samme undersøkelse blir benyttet flere steder i teksten, men for å underbygge ulike poeng.

Som vist i del 1 kan traumatiske opplevelser i barndommen som å vokse opp med omsorgssvikt se ut til å kunne få betydning for tilknytningsstil, utviklingen av hjernen, affektreguleringsevnen og hvilke copingstrategier vi benytter. For å kunne se nærmere på om affektregulering og coping kan ha betydning i forhold til unge som begår seksuelle overgrep må en derfor starte med å se nærmere på deres oppvekstvilkår.

9 Bakgrunnshistorien til unge som begår seksuelle overgrep

I den longitudinelle undersøkelsen til Ronis & Borduin (2013) hvor en sammenlignet ungdommer som hadde utvist seksuell aggresjon, med unge som med unge som hadde utvist annen antisosial atferd, viste det seg disse gruppene var svært like når det kom til utviklingen av antisosial atferd. Resultatene fra denne undersøkelsen peker også på at unge som begår seksuelle overgrep ikke er en homogen gruppe. Ettersom unge som begår seksuelle overgrep ikke er en homogen gruppe så vil bakgrunnshistorien til den enkelte være ulik. Allikevel ser vi at det er flere fellestrekk i oppveksten til de som begår seksuelle overgrep.

Traumatiske opplevelser i barndommen, herunder spesielt omsorgssvikt, er en av de mest veldokumenterte risikofaktorene i litteraturen som omhandler personer som begår seksuelle overgrep (Maniglio, 2011; Tidefords et al., 2011). Unge som begår seksuelle overgrep har ofte en historie hvor de har vært offer for vold i hjemmet, vært vitne til seksualisert vold, og vært vitne til eller blitt utsatt for fysisk og psykiske overgrep. Personer som begår seksuelle overgrep har i tillegg oftere selv vært utsatt for seksuelle overgrep i barndommen. I følge Meta-analytisk review utført av Seto og Lalumière (2010) så har unge som begår seksuelle overgrep større sannsynlighet for å selv ha vært utsatt for seksuelle overgrep enn de som begår ikke seksuelle kriminelle handlinger. Den samme Meta-analysen fant også at unge som hadde begått seksuelle overgrep også hadde en større sannsynlighet for å selv ha vært utsatt for seksuelle overgrep enn personer som ikke begår kriminelle handlinger (Seto & Lalumière, 2010), men disse funnene er basert på to mindre undersøkelser. Barn som utsettes for omsorgssvikt utsettes sjeldent for kun en type overgrep (Killen, 2004), så det vil være naturlig at unge som begår seksuelle overgrep har flere typer overgrep bak seg. Dette kan igjen ha betydning for hvor stor påvirkning traumene de blir utsatt for kan få på videre utvikling. Her spiller også andre faktorer inn som for eksempel tidsaspektet på traume og barnets resiliens (Jensen, 2007; Borge, 2010).

Å vokse opp i et hjem med omsorgssvikt kan få betydning for tilknytning og tilknytningsstilen en danner seg. Kan det så være noe innenfor tilknytning og ulike tilknytningsstiler som har betydning for hvorfor noen unge tilslutt begår seksuelle overgrep?

10 Tilknytning og sex

For å kunne se nærmere på om det er noe innenfor tilknytning og tilknytningsstiler som kan få betydning for hvorfor noen unge begår seksuelle overgrep må en først se nærmere på om det er en sammenheng mellom tilknytning og sex. Hvis tilknytning påvirker eller har en sammenheng med sexlivet så kan det også være at tilknytning har betydning for at noen begår seksuelle overgrep.

Tilknytning hos voksne er noe ulik tilknytningen man har som barn, og retter seg mer mot romantiske forhold, en rolle som foreldre, og andre sosiale relasjoner (Rich,2006). Ungdomstiden som er mellom barndommen og voksen alder fungerer gjerne som en transformasjonsfase hvor tilknytning blir redefinert og får en ny betydning. I ungdomsårene blir en mer og mer selvstendig, og det skjer en stor utvikling biologisk, kognitivt og affektiv. Erfaringene fra barndommen danner grunnlag for aspekter ved personligheten, og en drives ikke lenger av evolusjonens tanke om overlevelse som tilknytningen bygger på. Dette ettersom en nå vil være i stand til å ta vare på seg selv uten hjelp fra en omsorgsperson hvis det skulle være nødvendig (Rich,2006), i hvert fall fra et biologisk standpunkt.

Innenfor tilknytningsteorien omhandler voksen kjærlighet integreringen av tre distinkte atferdssystemer: tilknytning, omsorg og sex (reproduksjon) (Bowlby 1969). Det var Hazan og Shaver (1987) som i sin artikkel først konseptualiserte en teori om sammenhengen med voksen romantiske forhold og tilknytning. Hazan og Shaver (1987) observerte at voksne romantiske relasjoner hadde flere likheter med tilknytningsatferd generelt, sånn i forhold til for eksempel trygghet, og nærhet til omsorgspersonen. De observerte at man i voksne forhold føler seg tryggere når partneren responderer, er i nærheten og tilgjengelig. Dette tyder på at partneren fungerer som en trygg base, litt på samme måte som omsorgspersonen gjør for sitt barn. Forøvrig er den voksne ikke avhengig av partneren på samme måte som et barn er av sin omsorgsperson for å overleve.

Ettersom tilknytningssystemet er noe av det første som utvikles så kan det få stor betydning for de andre systemene. De individuelle forskjellene i voksnes tilknytningsatferd reflekterer den voksnes tidligere erfaringer og dens forventninger om seg selv, i relasjoner til andre, og andre situasjoner. Disse erfaringene har dannet deres indre arbeidsmodeller (Bowlby,1969) som er relativt stabile over tid (Fraley og Shaver,2000), og selv om disse indre arbeidsmodellene nødvendigvis ikke er permanente så kan det tenkes at tidligere tilknytningsopplevelser opplevelser i barndommen også kan påvirke tilknytningen i relasjonene

i voksen alder. Dette ettersom arbeidsmodellene har en tendens til å være svært motstandsdyktig mot forandring fordi vi har en tendens til å fortolke situasjoner ut fra det vi allerede tror, og kan også tilpasse det som skjer slik at det passer bedre inn i våre forventninger (confirmation bias) (Holt et al.,2012).

Det seksuelle atferdssystemet og tilknytningssystemer regnes som to ulike systemer men det ser også ut til at de påvirker hverandre. Man vil gjerne ikke føle lysten til å ha sex hvis en er redd for at personen man har et forhold til har vært i en ulykke. På samme måte kan en velge å bruke sex for å dekke, forsterke, eller svekke relasjonelle emosjonelle bånd (Fraley og Shaver,2000).

Harlow, Dodsworth og Harlow (1965) gjorde en undersøkelse hvor de isolerte aper helt for lengre perioder (3, 6 og 12 måneder) like etter fødsel. Etter forsøkene var gjort viset det seg at ingen av apene som hadde vært isolert hadde evnen til å reproducere seg. Selv om de fysiologisk sett var funksjonelle seksuelle vesener så forhindret den manglende sosiale kompetansen dem fra å utføre samleie. Disse apene levde under ekstreme kår som ikke kan sammenlignes med omsorgssvikt forøvrig. Hvor generaliserbar forsøk på aper er i forhold til mennesker kan også diskuteres. Uavhengig av dette peker forsøket på noe sentralt i forhold til sammenhengen med oppvekst og tilknytning og dens betydning for seksualitet. Det kan altså tenkes at tilknytning i barndommen kan få betydning for det seksuelle og relasjonene i voksen alder.

10.1 Tilknytningsstilenes betydning for motivasjon for sex

Tilknytning ser altså ut til å ha betydning for også seksuelle relasjoner. Er det så ulikheter mellom tilknytningsstilene for hva som er motivasjon til sex?

Som beskrevet tidligere i oppgaven fører ulike oppdragelsestiler til ulike tilknytningsmønstre. Barn som vokser opp med foreldre som er selvsentrerte, konsekvente, og påtrengende får ofte en ambivalent tilknytning. Disse barna blir gjerne klengete, har et stort behov for bekreftelse, søker nærhet, og ønsker gjensidig avhengighet (Davis, Shaver, Vernon,2004). Til motsetning vil barn som karakteriseres av en unnvikende tilknytningsstil ofte ha hatt omsorgspersoner som konsekvent har respondert negativt til forsøk på nærhet, vært avvisende, spesielt i situasjoner hvor barnet har uttrykt nød, og gjerne vært sinte og distanserte.

Som konsekvens av dette har disse barna har en tendens til å slutte å søke sosial støtte når de opplever stressende situasjoner. De er heller ikke så komfortabel med emosjonell nærhet (Davis, et al.,2004). Hvilke konsekvenser kan disse tilknytningsmønstrene så få når det kommer til det seksuelle og motivene for sex?

I en undersøkelse gjort av Davis, Shaver og Veron (2004) utført på personer som hadde en gjennomsnittlig alder på ca. 25år, og som var i et seksuelt parforhold viste at de som hadde en ambivalent tilknytning hadde en positiv korrelasjon med alle formene for motivasjon til sex som ble undersøkt. Disse inkluderte å bruke sex som selvtillitsforsterker, emosjonell nærhet, bekreftelse, beskyttelse mot partnerens dårlige humør, erfaring og utøvelse av makt, og stress reduksjon. De deltagerne som hadde en unnvikende tilknytning hadde en større tendens til å bruke sex som utøvelse av makt, beskyttelse mot partnerens dårlige humør, og (overraskende nok for forskerne) stress reduksjon (Davis et al.,2004). Forskerne hadde ikke forventet at personer med unnvikende tilknytning skulle bruke sex som stress reduksjon ettersom de ikke søker sosial støtte når de opplever stress. De undrer seg om sex kan være en metode som brukes ettersom en ikke trenger å be om sosial støtte eller å må vise at man er stresset over noe, når man har sex. Dermed kan man oppleve å få utløp for stresset og støtte uten at man må si noe om det til sin partner. Samtidig så kan det også tenkes at personer med en slik tilknytningsstil bruker sex som stress reduksjon fordi det ikke er det sosiale ved handlingen som er vesentlig, men den seksuelle akten i seg selv. Altså det fysiske og ikke det mellommenneskelige.

Flere studier har også vist at personer med en unnvikende tilknytning oftere har «one night stands» og uforpliktende seksuelle møter, enn personer med trygg tilknytning (Feeney & Noller,2004). Sett i forhold til tilknytningsmønsteret er dette kanskje ikke så overraskende. I en undersøkelse utført på 2011 ungdommer i alderen 13-18 år (som allerede var en del av en større undersøkelse) fant en at personer som hadde en trygg eller en ambivalent tilknytning gav uttrykk for at de hadde sex fordi de var glad i partneren sin. I motsetning til de personene med trygg tilknytning gav de personen med en ambivalent tilknytning også utrykk for at de hadde sex med partneren sin i frykt for å miste dem (Tracy, Shaver, Cooper, Albino,2003).

I undersøkelsene som har blitt utført for å se nærmere på tilknytning og sex har i hovedsak tatt for seg de tre hoved tilknytningsstilene til Ainsworth (2004) trygg tilknytning, unnvikende tilknytning og ambivalent tilknytning. Undersøkelser som omhandler desorganisert tilknytning og motivasjon for sex har ikke blitt funnet.

10.2 Hvilken tilknytning har unge som begår seksuelle overgrep?

Ettersom det kan se ut som om tilknytningsstilen har betydning for motiv for sex hadde det vært interessant å finne ut av hvilken tilknytningsstil unge som begår seksuelle overgrep har. Så hva sier egentlig litteraturen om unge som begår seksuelle overgrep tilknytningsstil?

Tilknytning har vært et område av interesse for forskere som forsøker å se nærmere på unge som begår seksuelle overgrep. Som nevnt tidligere så danner kvaliteten på tilknytningen vi har tidlig i livet mye av grunnlaget for hvordan vi får nye og opprettholder relasjoner senere i livet. Enkelte finner tegn som tyder på at upassende seksuell atferd i tenårene har en sammenheng med omsorgssvikt spesielt i barndommen, som igjen indikerer at tilknytning og seksuell atferd kan være beslektede systemer (Tidefors et al.,2011).

Smallbone og Dadds (2000) utførte en undersøkelse som omhandlet seksuell atferd hvor en benyttet seg av tvang (seksuelle overgrep) blant 162 mannlige bachelor studenter. Deres funn antydte at trygg tilknytning korrelerte negativt med aggresjon, asosial atferd, og sex ved bruk av tvang. Unnvikende tilknytning korrelerte positivt med aggresjon og asosial atferd, men korrelerte negativt med seksuell atferd med bruk av tvang. Studien antydte videre at hvis en hadde en utrygg tilknytning til far så predikerte dette en større sannsynlighet for problematferd, aggresjon og det å begå seksuelle overgrep. Dette kan tyde på at menns unnvikende tilknytning til far kan påvirke utviklingen av den mannlige seksuelle atferden negativt. Sett i lys av læringsteori så går en ut i fra at barnet tar etter atferd som den ser andre gjør, kalt modellæring (Tetzchner,2012). En kan anta at som gutt så vil man naturlig søke etter å etterligne fars atferd. Hvis far har et negativt kvinnesyn eller for eksempel behandler mor dårlig, er det ikke usannsynlig å tenke seg at barnet begynner å ta etter den dårlige atferden som er rette mot kvinner. Negative holdninger rettet mot kvinner antydes å kunne være en årsaksfaktor rettet mot seksuell aggresjon (Smallbone & Dadds,2000).

Funnene som omhandlet tilknytningen til far motstrides i Smallbone & Dadds (2001) oppfølgingsstudie. Denne studien involverte også ikke kriminelle bachelorstudenter, og viste at det var tilknytningen til mor og ikke tilknytningen til far som hadde betydning for utviklingen av seksuelle overgrep.

I en Meta-analyse utført på tenåringsgutter av Seto & Lalumière (2010) ble det ikke funnet noen forskjell på tilknytningen til tenåringene som begikk seksuelle overgrep, og de som begikk ikke seksuelle overgrep. Det skal nevnes at denne Meta-analysen inkluderte kun to

studier som omhandlet tilknytning, noe som begrenser generaliseringsevnen av deres funn. Det er derfor ikke utenkelig at det er en kobling mellom ulike tilknytningsstiler og seksuelle overgrep. Samtidig kan det tenkes at unge som begår seksuelle overgrep ikke skiller seg fra andre unge med problematferd når det kommer til tilknytningsstil.

Undersøkelsen til Tracy, Shaver, Cooper og Albino (2003) viste også at det var mindre sannsynlig at en person som selv hadde blitt utsatt for eller utsatt andre for seksuell aggresjon hadde en sikker tilknytning. Ut i fra undersøkelsene som det har blitt vist til over ser det ut til at utrygg tilknytning er overrepresentert ikke kun hos de som begår seksuelle overgrep, men også hos de som begår andre kriminelle handlinger. Det ser altså ikke ut til at en per dags dato kan regne utrygg tilknytning som en årsaksfaktor for å begynne med seksuelle overgrep, men at utrygg tilknytning heller kan regnes som en risikofaktor.

Men hva så med den fjerde tilknytningsstilen desorganisert tilknytning? Personer som begår seksuelle overgrep har vist seg å oftere ha en bakgrunn hvor de selv har blitt seksuelt misbrukt enn hos personer som begår ikke seksuelle overgrep (Mangiglio,2010, Seto & Lalumière,2010, Marshall, Serran & Cortoni,2000). Videre kan det se ut som at det å ha blitt utsatt for seksuelle overgrep kan være det som sterkest predikerer selvdestruktiv atferd (Killén,2004). Det ville kanskje derfor vært naturlig å tenke at mange som misbruker andre seksuelt ville hatt en desorganisert tilknytningsstil ettersom dette er en tilknytningsstil en gjerne får når man har vært utsatt for grov omsorgssvikt.

Det er flere som har begynt å se nærmere på om desorganisert tilknytning kan være en mulig faktor hos de som begår seksuelle overgrep. Smallbone & Dadds (2000) hadde en hypotese om at desorganisert tilknytning kunne føre til at en hadde vanskeligheter med å skille mellom de tre atferdssystemene: tilknytningssystemet, omsorgssystemet og reproduksjonssystemet (sex). I situasjoner hvor personen opplevde stress og hvor tilknytningssystemet hadde vært naturlig å aktivere, så ville i stedet bli reproduksjonssystemet aktivert. Dette ville igjen i ytterste konsekvens føre til seksuelle overgrep (Smallbone & Dadds,2000). Dårlig impuls kontroll ser også ut til å være gjeldende for noen unge som begår seksuelle overgrep (Ryan et al.,2010). Dette er et trekk som går igjen hos ungdommer som har en desorganisert tilknytningsstil som har vanskeligheter med å utsette behov, og har liten kontroll over seksuelle og andre impulser (Kavoussi, Kaplan & Becker 1988; Marshall, Hudson & Hodgkinson,1993). Baker, Beech og Tyson (2006) har også foreslått at desorganisert tilknytning kan være ansvarlig for noen av funksjonene som er knyttet til seksuelle overgrep som aggresjon, ensomhet og isolasjon, og manglende empati. Det kan derfor se ut som om det

kan være en teoretisk kobling mellom desorganisert tilknytning og seksuelle overgrep, men det er foreløpig ingen empiriske funn som tilsier en slik kobling. Det vil derfor være nødvendig med mer forskning på dette feltet.

I følge Burk og Burkhart (2003) så ser det også ut til at personer med en usikker tilknytning i større grad benytter seg av eksterne strategier for selvregulering, og disse strategiene kan for eksempel kan bestå av seksuelle overgrep. Tilknytningsstil kan altså ikke alene forklare hvorfor noen blir seksuelle overgripere. Men det gir en god ramme å forklare fenomenet under, hvor blant annet usikker tilknytning gir en sårbarhet for og en tilbøyelighet til å benytte seg av eksterne og kontrollerende interpersonlige strategier for å cope med stressende situasjoner, herunder også hvordan en regulerer affekter.

Ettersom eksterne strategier for selvregulering ser ut til å kunne være gjeldende for personer som begår seksuelle overgrep, så kan affektregulering og coping være sentrale fenomener når det kommer til å forklare hvorfor noen ender opp med å begå seksuelle overgrep.

For å se nærmere på en eventuell link mellom affektregulering og coping strategier hos fortrinnsvis unge som begår seksuelle overgrep, bør en se nærmere på om sex i seg selv kan fungere som en slik regulering.

11 Sex som coping strategi og affekt regulering

For å se nærmere på om sex kan fungere som en coping og affektreguleringsstrategi må en først skille på om man snakker om stressoren eller stressreaksjonen. For hvis spørsmålet er om sex kan fungere mot selve stressoren så er svaret nei. I hvert fall så sant ikke målet er å ha sex. Sex vil ikke kunne tjene som en problemfokuseret coping strategi ettersom sex ikke vil løse stressoren på noen måte. Hvis en for eksempel sitter i en lang bilkø, eller krangler med en kollega på jobben, vil ikke det å ha sex eller utføre seksuelle handlinger løse noen av disse problemene. Køen vil ikke bli kortere, og krangelen med kollegaen vil fortsatt være der. Men når det kommer til selve stressreaksjonen kan det tenkes at konklusjonen blir noe annerledes.

Burk og Burkhart (2003) sier i sin studie at sex er en sterk psykologisk og emosjonell aktivitet som vi biologisk er predisponert for å like. De mener derfor at det ikke vanskelig å se for seg at sex kan fungere som en coping strategi for blant annet personlig og mellommenneskelig stress. Sex inneholder mange komponenter som er kjent for å være stressregulerende i seg selv. Her kan det nevnes fysisk aktivitet, dype åndedrag, og nærhet. Alle disse ulike komponentene som selv hver for seg virker stressregulerende kommer sammen under den seksuelle akten (Ratey & Hangerman,2013; Benson 2010; Ditzen et al.,2006). Men det er også mer ved den seksuelle akten som kan ha betydning. Tenårene er en transformasjonsfase fra å være barn til å bli voksen. Dette er en fase som er komplisert og fører med seg flere forandringer. Tenåringsgutter har gjerne store nivåer av testosteron i kroppen som kan se ut til å være linket til en høy seksuell drift. Samtidig er det mye som tyder på at onanering og orgasmer raskt kan skifte en persons psykiske tilstand, og onanering er veldig vanlig spesielt i ungdomsårene (Burk & Burkhart,2003). I følge Sewell (2005) beskriver mange personer en endret bevissthetstilstand som er forskjellig fra vanlig våken tilstand etter de har hatt en orgasme. Orgasme trigger et utslipp av fysiske og seksuelle spenninger og fører ofte til en følelse av avslappelse.

Det er kanskje spesielt to hormoner som er sentrale når det kommer til sex, og positive assosiasjoner med sex. Disse er oxytocin og dopamin.

Oxytocin er et hormon som blant annet blir utløst ved orgasme. Oxytocin blir i dagligtalen omtalt som «kjærlighetshormonet» eller «velværehormonet», og ser ut til å ha en sammenheng med tilknytning (Meyer,2000). Hormonet har en stor rolle hos kvinner, dette

ettersom hormonet også skilles ut i store mengder under fødsel og ved amming. Oxytocin ser også ut til å ha betydning for menn. En studie hvor en fikk tilført oxytocin med neseppray under en krangel med en partner, viste det seg at cortisolnivået sank for begge kjønn (Ditzen et al.,2006). Dette funnet er i tråd med tidligere forskning gjort på dyr (Parker, Buckmaster, Schatzberg, Lyons,2005) som viser at oxytocin ser ut til å ha betydning for stressreduksjon og demping av angst. Oxytocin antas også å spille en rolle når det kommer til å knytte sosiale bånd Kosfeld, Heinrichs, Zak, Fischbacher & Fehr (2005) fant i sin studie at personer som spilte pengespill og som fikk en neseppray med oxytocin fikk større tillit, selv til en fremmed person. Oxytocin kan derfor se ut til å være en viktig forbindelse i hjernen også når det kommer til å bygge tillit

Dopamin er et annet hormon som er assosiert med tilknytning, har en betydelig rolle i belønningssystemet i hjernen, og er knyttet til følelsen av velbehag og tilfredshet. Dopamin skilles ut blant annet når vi spiser, trener, og har sex, og gir oss belønning og motivasjon til å gjenta gjøremålet med ønske om å oppnå samme belønning (Iversen, Iversen, Dunnett, Bjorklund,2009). At vi opplever belønninger under og etter slike betydningsfulle hendelser kan være et ledd som har vært med å sikre menneskets overlevelse som art. Det er evolusjonsmessig gunstig at vi for eksempel opplever sex som noe positivt og ønsker å gjøre det igjen, slik at det er større sannsynlighet for reproduksjon.

Det å ha sex og spesielt hvis en får orgasme ser altså ut til å ha virkninger som gir en følelse av velbehag, tilfredshet, og kan virke stress og angstdempende. Sex ser altså ut til å kunne fungere som en coping og affektreguleringsstrategi. Videre blir betydningen av slike psykologiske belønninger demonstreres godt i læringsteorien, ved operant betinging. Ved å fjerne følelsen av ubehag (i hvert fall for en periode) kan sex fungere som en negativ forsterker. Hvis dette settes i sammenheng med å begå seksuelle overgrep kan det tenkes at samme person vil begå et nytt overgrep når personen igjen kjenner på ubehag, hvis muligheten byr seg. Dette ettersom personen har lært at det å begå et seksuelt overgrep kan hjelpe mot ubehaget ved en tidligere anledning. Å begå et seksuelt overgrep kan her bli del av personens indre arbeidsmodell.

12 Unge som begår seksuelle overgrep og affektregulering

Ut i fra tanken om betinging kan seksuell atferd bli forsterket og lært ved at handlingen er effektiv når det kommer til å redusere negative affektive tilstander. Dette fordrer videre at unge som misbruker andre seksuelt ikke tilstrekkelig behersker internregulering og derfor benytter seg av eksterne måter å regulere affekt på. Det er altså flere faktorer her som gjør det interessant å se nærmere på unge som misbruker andre seksuelt og deres måter å regulere affekter på.

Det er ikke mye i litteraturen som primært har tatt for seg unge som misbruker andre seksuelt og affekt. Ofte er affekt kun tatt med som en variabel. Det har derfor vært vanskelig å finne relevant litteratur som spesifikt omhandler unge som begår seksuelle overgrep og affekt. Det kan derfor være nyttig å også se nærmere på hva som ser ut til å være gjeldende blant ungdommer generelt når det kommer til affektregulering.

Shire, Koren, Aneja og Moore (2008) utførte en studie på 67 seksuelt aktive ungdommer ved hjelp av en håndholdt datamaskin hvor ungdommene registrerte affekt og seksuelle hendelser. I denne undersøkelsen var det som ble omtalt som seksuelle hendelser samleie. Totalt ble det registrert 1777 rapporter og 266 seksuelle hendelser. Forskerne ønsket å se nærmere på positive og negative affektive tilstander både før, under og etter samleie. Denne studien viste at ungdommene ca. 8-10 timer før samleie fikk en økt positiv og en minsket negativ affekt som toppet seg når samleiet ble rapportert, og som var tilbake til baceleie ca. 8 timer etter sex. Studien hadde ingen registrering for om deltagerne visste at de skulle ha sex senere eller ikke, så hva som skyldes økningen av ønsket affekt er uvisst. Samtidig kan denne økningen tyde på at forventningene til samleie kan ha spilt en rolle. Forventninger til den forekommende seksuelle akten bygger ifølge Sewell (2005) på at vi danner oss ulike hypoteser om hvordan det forestående samleie kommer til å bli. Denne hypotesen danner vi oss på bakgrunn av tidligere seksuelle erfaringer, eller troen på hvordan sexen kommer til å bli. Vi får større og større forventninger, og det bygges opp en spenning som videre fører til en intensivering av den seksuelle akten.

Deltagerne i denne studien rapporterte ikke at de opplevde dårligere affekt før samleie enn når samleie uteble. Det vil si at ifølge denne studien så hadde ikke ungdommene samleie som en respons på en uønsket affekt tilstand (Shire et al.,2008).

Shire et. al. (2011) forsøkte å se nærmere på hvordan positiv og negativ affekt relaterte seg til seksuelle hendelser hos deprimerte ungdom og unge voksne. Deltagerne i denne undersøkelsen var mellom 15 og 22 år gammel, meldte inn 3159 rapporter, og 387 seksuelle hendelser. I denne undersøkelsen samsvarer funnene med undersøkelsen til Shire, Koren, Aneja, Moor (2008) utført på ikke deprimert ungdom, hvor positiv affekt øker og negativ affekt minsker ca. seks timer før til seks timer etter sex. De positive affektene rundt sex kan tyde på at sex kan spille en rolle i forhold til affektregulering. I motsetning til undersøkelsen gjort på ikke deprimerte ungdommer (Shire et al,2011), hadde unge med depresjoner større sannsynlighet for å ha sex i en periode etterfulgt av lav positiv affekt Dette kan være en indikasjon på at ungdommer som er deprimerte bevisst bruker sex som en måte å regulerer affekt på. Kan dette ha betydning for unge som misbruker andre seksuelt?

I følge Burk og Burkhart (2003) er det mye som tyder på at usikker tilknytning og maladaptiv affektregulering er assosiert med hverandre. Denne tanken er ikke så fremmed ettersom affektreguleringen utvikles som et ledd av tilknytning. I en svensk undersøkelse utført av Tidefors, Goulding og Arvidsson (2011) hvor de sammenlignet 45 unge som hadde begått seksuelle overgrep med ungdom fra den generelle populasjonen, fant de at i gruppen med de ungdommene som hadde misbrukt andre seksuelt hadde en høy andel depresjon. Dette kan være indikasjoner på at flere unge som misbruker andre seksuelt også har depresjoner. Ettersom det kan se ut til at flere unge som begår seksuelle overgrep også er deprimerte kan det tenkes at det er flere likhetstrekk når det kommer til hvordan de regulerer affekter. Er det så noe i litteraturen som tar for seg unge som begår seksuelle overgrep og affektregulering spesielt?

Zaremba og Keiley (2011) har utført en undersøkelse på 62 ungdommer som var fengslet for å ha begått seksuelle overgrep. Ungdommene som deltok var også under en form for behandling for å forsøke å forhindre at nye overgrep ville finne sted. Forskerne ønsket å se nærmere på tilknytning, affektregulering og interne og eksterne atferdsproblemer. Funnene i denne undersøkelsen indikerer at hvis en har en god tilknytning er det større sannsynlighet for at en også bruker gode affektreguleringsstrategier. I motsatt fall, har en utrygg tilknytning har en større sannsynlighet for å benytte seg av maladaptive affektreguleringsstrategier. Videre ser det ut til at de som har en maladaptiv affektregulering oftere bruker ekstern atferd for å regulere

sine affekter. De benytter seg også av ineffektive interne affektreguleringsstrategier, men graden av bruk av ekstern atferd er vesentlig større. Det å begå seksuelle overgrep kan være et eksempel på en slik ekstern atferd. Disse funnene samsvarer også med tidligere funn (Burk & Burkhart, 2003), som viser at personer med en usikker tilknytning ser ut til å i større grad benytte seg av eksterne strategier for selvregulering.

13 Unge som begår seksuelle overgrep og coping

13.1 Problemfokuset eller emosjonsfokuset coping?

Hvilke copingstrategier bruker så unge som begår seksuelle overgrep? Dette er spesielt interessant ut i fra det som har blitt vist tidligere, at sex kun kan fungere som en emosjonsfokuset copingstrategi og ikke en problemfokuset copingstrategi (så sant ikke målet er sex) da det å ha sex ikke vil løse det foreliggende problemet. Hvis ungdom som begår seksuelle overgrep stort sett benytter seg av problemfokusede copingstrategier vil trolig det å utføre seksuelle overgrep ikke være brukt som en coping strategi i seg selv.

Marshall, Serran, Franca og Cortoni (2000) utførte en studie av 30 voksne som hadde misbrukt barn seksuelt, 24 som hadde begått ikke seksuelle kriminelle handlinger og 29 som ikke hadde begått noen form for kriminelle handlinger. I deres funn kom de frem til at voksne som misbraker barn seksuelt oftere benytter seg av en emosjonsfokuset coping strategi enn de to andre gruppene.

I en annen undersøkelse gjort av Feelgood el. al. (2005) undersøkte de kognitive forvringinger (distortions), generell og seksualisert coping. Undersøkelsen ble utført på 25 personer som var fengslet for å ha begått voldtekt, 36 personer som var fengslet for å ha begått seksuelle overgrep mot barn, og 25 som var fengslet for voldsbruk. Alle tre gruppene skåret høyere på bruk av ineffektive copingstrategier, og skåret gjennomsnittlig på bruk av effektive copingstrategier sammenlignet med samfunnsnormen (community-norm). I denne undersøkelsen kommer forskerne også frem til at voksne som misbraker barn seksuelt også her ser ut til å benytte seg mer av emosjonsfokusede copingstrategier enn de voldelige innsatte. Samtidig viste det seg at de som hadde begått voldtekt ikke skilte seg signifikant fra de som hadde utført vold når det kom bruk av emosjonsfokuset copingstrategier. Forfatterne selv tror at dette skyldes for liten deltagere i voldtektsgruppen. Samtidig er det mye som tyder på at de som begår seksuelle overgrep ikke er en homogen gruppe, og at det er store variasjoner mellom de som begår ulike typer seksuelle overgrep, også innad i gruppene (Ronis & Borduin,2003).

En kan derfor heller ikke utelukke at det kan være forskjell på bruk av copingstrategier blant annet mellom personer som begår voldtekt og voksne som begår seksuelle overgrep mot barn.

Maniglio (2011) har gjort en litteraturgjennomgang hvor han ønsket å belyse rollen av traumer i barndommen, psykologiske problemer, og coping i utviklingen av avvikende seksuelle fantasier hos personer som begår seksuelle overgrep. Han konkluderer med at personer som begår slike overgrep ser ut til å oftere benytter seg av ineffektive copingstrategier enn andre. Det er spesielt emosjonsfokustert coping som trekkes frem som den mest brukte copingstrategien for å håndtere emosjonene assosiert med en gitt stressende situasjon eller hendelse. De fleste undersøkelsene Maniglio (2011) har brukt for å komme frem til denne konklusjonen er basert på voksne som misbruker barn seksuelt. Hva vet vi så om unge som begår seksuelle overgrep? Hvilken copingstrategi er det de benytter seg av?

Pagé, Tourigny og Renaud (2010) gjorde en komparativ analyse hvor de undersøkte om det var en forskjell på bruk av coping strategier hos unge som utførte seksuelle overgrep og hos unge som ikke utfører kriminelle handlinger. Det deltok til sammen 196 personer, og deltagerne i undersøkelsen var mellom 12 og 19 år. Det var 98 personer i gruppen som hadde begått seksuelle overgrep, og 98 personer i gruppen som ikke hadde det. Alle deltagerne som hadde begått seksuelle overgrep deltok før de skulle begynne å delta i et behandlingsprogram. I likhet med undersøkelsene gjort på voksne som misbruker barn seksuelt så kommer Pagé og hans kolleger (2010) frem til i sin undersøkelse at unge som misbruker barn seksuelt benytter seg mer av emosjonsfokusterte mestringsstrategier.

Å trekke en konklusjon ut i fra en undersøkelse vil ikke være mulig, men sett i sammenheng med undersøkelsene gjort på voksne som misbruker barn seksuelt, kan det tenkes at det er noe i funnene til Pagé og hans kollegaer (2010), og at unge som misbruker andre seksuelt også benytter seg mer av emosjonsfokusterte copingstrategier. Hvis det stemmer at mange unge som begår seksuelle overgrep i større grad benytter seg av emosjonsfokusterte copingstrategier, kan det også tenkes at selve overgrepet er en copingstrategi. At en misbruker andre seksuelt for å på den måten kunne for eksempel få ut kroppslige spenninger på, og dermed minske stressnivået.

13.2 Blir sex brukt som copingstrategi?

Det kan altså se ut til at unge som begår seksuelle overgrep benytter seg mer av emosjonsfokuserede mestringsstrategier. Er det så noe av litteraturen som spesifikt tar for seg unge som misbruker andre seksuelt sin bruk av sex som copingstrategi?

Marshall, Marshall Sachdev & Kruger (2003) gjennomførte to studier på voksne som misbrukte barn seksuelt, og personer som hadde begått ikke seksuelle kriminelle handlinger. Disse ble igjen sammenlignet med en gruppe som ikke hadde begått noen form for overgrep eller kriminell handling (community-based nonoffenders). Den første delen av studien omhandler voksne som begikk overgrep og om det kan sies å være sammenheng med selvtillit. I den andre studien som omhandlet coping var det i alt 23 voksne som misbrukte barn seksuelt, og 22 som hadde begått ikke seksuelle kriminelle handlinger. I denne studien så det ikke ut til at voksne som misbruker barn seksuelt hadde en større tendens til å bruke sex som copingstrategi ved stress. Dette er funn som motstrider deres tidligere funn som viste voksne som hadde begått seksuelle overgrep mot barn, og voksne som hadde begått voldtekt oftere benyttet seg av sex og seksuelle aktiviteter som copingstrategi enn personer som var dømt for vold (Cortoni & Marshall, 2001). Forskerne selv har spekulert i om deres funn i undersøkelsen fra 2003 kan skyldes at testen var for transparent. De har også lurt på om resultatet kan skyldes at deltagerne som misbruker barn seksuelt ønsker å sette seg selv i et bedre lys og derfor ikke vil innrømme hvordan ting egentlig er (Marshall et al., 2003).

I en annen undersøkelse utført av til Feelgood el. al. (2005) hadde voksne som begikk seksuelle overgrep mot barn signifikant høyere skåre for alle typer seksualisert coping sammenlignet med de som hadde utøvd vold. Disse typene bestod av voldtekt, overgrep mot barn, og sex med samtykkende partner. I forhold til de som hadde begått voldtekt hadde også flere av de som hadde begått seksuelle overgrep mot barn en høyere skår når det kom til copingstrategier som var rettet mot seksuelle overgrep mot barn og voldtekts rettede copingstrategier. Det er samtidig verdt å merke seg at alle gruppene var i den nedre delen av gjennomsnittet (mean scores) når det kom til avvikende seksuell coping.

Undersøkelsen til Pagé, Tourigny og Renaud (2010) gjort på unge som har begått seksuelle overgrep fant at disse benyttet seg mindre av seksuelle responser på stressende situasjoner enn de ikke overgripende ungdommene. Det å benytte sex som copingstrategi viste seg altså å være mest gjeldende for den ikke kriminelle gruppen, og ikke for de som misbrukte

andre seksuelt. Forskerne selv har lurt på om resultatene kan skyldes at de som begår seksuelle overgrep ikke vil vedkjenne seg en slik link for å sette seg selv i bedre lys, og derfor gir svar som de anser er mer sosialt akseptert. Dette fordi det er en del forskning som tyder på at personer som begår seksuelle overgrep benekter og minimaliserer effekten av overgrepet de har utført selv etter domfellelse. Benektelse har også vist seg å være en godt benyttet beskyttelsesfaktor for å dempe seksualovergriperens selvkritikk (Pagé et al.,2010).

At personer som begår seksuelle overgrep, og herunder spesielt unge som begår seksuelle overgrep benytter seg av sex som copingstrategi er altså noe omstridt i litteraturen.

14 I forkant av det seksuelle overgrepet

Litteraturen omkring unge som begår seksuelle overgrep og deres bruk av affektregulerings og copingstrategier ser ikke ut til å være entydig selv om en del studier tyder på at dette er relevant. Men det er allikevel deler av litteraturen som viser til at det kan være en sammenheng mellom bruk av maladaptive affektreguleringsferdigheter, maladaptive coping strategier og det å utføre seksuelle overgrep. Hvis et seksuelt overgrep skal fungere som et resultat av bruk av maladaptive coping og affektreguleringsstrategier fordrer det at personene opplever en form for stress og/eller uønsket affekt i forkant av overgrepet. Hva sier forskningen med henhold til om det er spesielle forhold eller hendelser som skjer i forkant av et overgrep? Er det ting som kan tilsi at personer som forgriper seg befinner seg i en tilstand med enten lav positiv affekt, høy negativ affekt eller både lav positiv og høy negativ affekt i forkant av et overgrep?

I en undersøkelse på seksuelt aktive ungdommer (ikke overgrep) fant Shire, Koren, Aneja og Moore (2008) at ungdommene ikke opplevde dårligere affekt før de hadde samleie enn når samleie uteble. Det vil si at samleie her ikke kunne ha vært brukt som en copingstrategi og for å regulere affekter. Undersøkelsen utført av Shire og kollegaer (2011) på deprimerte ungdommer viste derimot noe annet. De deprimerte ungdommene hadde større sannsynlighet for å ha sex i en periode etterfulgt av lav positiv affekt. Dette kan være indikasjoner på at ungdommer som er deprimerte benytter seg av samleie som en metode for å regulere affekt på. Flere unge som misbruker andre seksuelt ser også ut til å være deprimerte (Tidefors et al., 2011). Samleie kan altså brukes til å endre negative affekter. Om samleie påvirker depresjon hos en som begår seksuelle overgrep på samme måte som hos en som er deprimert og har et gjensidig samleie, er et interessant men ubesvart spørsmål.

Hanson og Harris (2000) undersøkte risikofaktorer hos voksne som hadde begått seksuelle overgrep. De risikofaktorene ble samlet inn gjennom intervjuer av lokale tilsynsoffiserer, og en gjennomgang av filene til 208 personer som hadde begått mer enn et seksuelt overgrep, og 201 filer av personer som kun hadde begått et seksuelt overgrep. Det var omtrent like mange deltagere som hadde begått voldtekter, begått seksuelle overgrep mot jentebarn, og seksuelle overgrep mot guttebarn som deltok i undersøkelsen. Denne undersøkelsen viste at de som hadde begått mer enn et seksuelt overgrep og de som kun hadde begått et seksuelt overgrep skilte seg fra hverandre når det kom til opplevd stress i forkant av et overgrep. For i motsetning til de som kun hadde begått et seksuelt overgrep så viste den

gruppen som hadde begått mer enn et seksuelt overgrep en økning av subjektivt stress og økt sinne like før de utførte et nytt overgrep. Dette så ut til å være gjeldende for både de som hadde utført voldtekter og de som hadde begått seksuelle overgrep mot barn. Dette kan være en indikator på at personer som begår mer enn et seksuelt overgrep benytter seg av seksuelle overgrep som en måte å regulere affektive tilstander og cope med subjektivt stressende situasjoner. Det kan her tenkes at overgrepet har blitt en negativ forsterkning for de som har utført mer enn et seksuelt overgrep.

I følge Cortoni og Marshall (2001) ser det heller ikke ut til å være uvanlig at negative emosjoner som angst, depresjon og aggresjon er forløpere til seksuell aggresjon.

Litteraturen på dette området er forholdsvis tynn og tar ikke konkret for seg unge som misbruker andre seksuelt når det kommer til den affektive tilstanden før et overgrep. På grunn av metodiske begrensninger har heller ikke en kausal relasjon mellom negativ affekt og seksuelle overgrep blitt bevist (McCoy & Fremouw, 2010). For å kunne si noe mer håndfast om trengs det mer forskning på dette området, med bedre målingsverktøy. Funnene antyder allikevel at det kan tenkes at unge som misbruker andre seksuelt kan oppleve negativ affekt i forkant av et overgrep.

15 I etterkant av det seksuelle overgrepet

For at et seksuelt overgrep skal kunne fungere som en coping eller affektreguleringsstrategi må det å utføre et seksuelt overgrep gi økt positiv affekt i hvert fall for en kort periode. Litteratur som spesifikt beskriver hvordan unge som begår seksuelle overgrep opplever å ha det etter et seksuelt overgrep har ikke vist seg å være spesielt fremtredende. For å kunne danne et bilde av mulige følger kan det derfor være nyttig å se på andre deler av litteraturen.

Både studien til Shire, Koren, Aneja og Moore (2008) og studien til Shire et al. (2011) viste at det så ut til å være en økning av positiv affekt og nedgang i negativ affekt mellom seks til åtte timer både før og etter samleie, før den affektive tilstanden gikk tilbake til baseline. Det å ha sex kan altså fungere som en quick fix, hvor en ser ut til å bedre den affektive tilstanden i hvert fall for en periode.

Shire, Koren, Aneja og Moore (2008) sin studie så også nærmere på om de affektive tilstandene ble påvirket av hvem ungdommene tilbrakte tid sammen med både før og etter samleie. Studien viste også ungdommer som befant seg alene etter samleie hadde en lavere positiv affekt og en høyere negativ affekt, sammenlignet med ungdommer som var sammen ikke var alene. Ønsket affekt var størst når deltagerne befant seg med en kjæreste etter samleie. Det å være alene før den seksuelle handlingen viste seg også å gi noe mindre positiv affekt enn hvis en tilbragte tiden sammen med noen. Forskerne selv har en hypotese om at årsaken til dette er at ettersom sex er en dynamisk handling så kan det være årsaken til at en opplever en større positiv affekt når opplevelsen deles med andre.

Unge som misbruker andre seksuelt vil trolig befinne seg alene etter overgrepet. Så selv om det er en økning i positiv affekt og nedgang i negativ affekt etter sex så kan det tenkes at unge som har misbrukt en annen seksuelt oppnå like stor økning i affekt som ved for eksempel frivillig sex med en kjæreste. Dette er selvfølgelig kun gjeldene de gangene den som misbrukere en annen seksuelt faktisk befinner seg alene. Dette fordrer videre at funnene gjort på ungdommer som er i forhold også vil være gjeldene i en overgrepssituasjon. Det er store ulikheter på det å ha sex med kjæresten sin og det å utføre et seksuelt overgrep. Det kan derfor være naturlig å tenke at funnen til Shire og kollegaer (2008) ville sett annerledes ut om de hadde tatt utgangspunkt i en overgrepssituasjon.

Like etter en orgasme føler en seg ofte mer sårbar. Hvis den seksuelle handlingen opplevdes som god fører det gjerne til en stor tilfredsstillelse. Om den ikke var det kan dette

ofte føre til følelser som skam og skyldfølelse (Sewell,2005). Unge som begår seksuelle overgrep vil kanskje få en redusert kroppslig spenning og være i en mer gunstig affektiv tilstand like etter overgrepet. Samtidig så ser det ut til at når denne følelsen forsvinner vil personen være tilbake til den affektive tilstanden som han var i før overgrepet. Dette fordi overgrepet i seg selv ikke løser den opprinnelige stressoren, men kun hjelper til med å regulere stressreduksjonen. Samtidig er det ikke utenkelig at den unge som har utført overgrepet føler skam, eller skyld, eller blir mer engstelig i frykt for at overgrepet skal bli oppdaget (Ryan et al,2010).

De psykologiske belønningene som utløses ved sex gjør også at de fort kan fylle en funksjon som en forsterker. Å begå seksuelle overgrep for å cope med stressende hendelser og regulere affekt kan derfor bli en lært strategi, som kanskje gjør det lettere for at en vil benytte samme strategi en annen gang en opplever ubehag. Hvis en i etterkant av et overgrep kjenner på følelser som skyld, skam, og angst for å bli tatt kan kanskje dette være med på å igjen bygge opp ubehaget som videre fører i et nytt overgrep. Den unge vil da kunne komme i en ond sirkel.

16 Drøfting

Kan så affektregulering og coping forklare hvorfor noen unge begår seksuelle overgrep?

Unge som misbruker andre seksuelt vokser ofte opp i hjem hvor de utsettes for omsorgssvikt. Hvordan en blir oppdratt og hvilken omsorg en blir møtt med påvirker hvilken tilknytningsstil en utvikler til sine omsorgspersoner. Barn som vokser opp i hjem hvor de utsettes for omsorgssvikt utvikler ofte en usikker tilknytningsstil eller en desorganisert tilknytningsstil. Slike tilknytningsvansker som følge av omsorgssvikt kan også påvirke utviklingen av hjernen, og spesielt høyre hjernehalvdel. Videre vil dette kunne få betydning for evnen til å regulere affekter og cope med opplevd stressende situasjoner ettersom disse funksjonene reguleres i den høyre hjernehalvdelen (Shore,2001b). At affektregulering og coping strategier kan ha betydning i forhold til hvorfor noen begår seksuelle overgrep er derfor kanskje ikke så utenkelig. Usikker tilknytning kan alene ikke forklare hvorfor noen velger å misbruke andre seksuelt. Men det gir en god ramme å forklare fenomenet innenfor.

Som det har blitt vist flere eksempler på gjennom denne oppgaven ser det ut til at det er store fellestrekk blant de ulike typene av problematferd (abuse), herunder de som har problematferd som er rettet mot seg selv, de som har problematferd som retter seg mot andre, og de som har problematferd som retter seg mot gjenstander (Ryan et al.,2010). Mange av de som utvikler problematferd kommer fra hjem hvor de har blitt utsatt for ulike typer omsorgssvikt, og har også ofte en usikker tilknytning eller desorganisert tilknytning. Ungdom som møter stress og som ennå ikke har utviklet eller tilegnet seg effektive coping strategier kan ifølge Pagè og kollegaer (2010) provosere frem en spredning av negativ atferd som rusmisbruk, vold og seksuelle overgrep. Personer som er dårlige til å regulere intern affektregulering reagerer også ofte impulsivt (Keiley & Serry,2001). Personer som har en form for problematisk impulsivitet blir oftere gjerne involvert i flere former for problematisk atferd som rusmisbruk, selvskading, spiseforstyrrelser, utageringer, og belastende seksuelle relasjoner (Skårderud,2009). Unge som begår seksuelle overgrep er dermed kanskje ikke en så spesiell gruppe som en først antar.

Samtidig så er det seksuelle atferdssystemet knyttet tett opp til tilknytningssystemet, hvor tilknytningsstilen vi har kan se ut til å påvirke våre seksuelle relasjoner (Bowlby,1969; Davis et al.,2004). Dette gjør det spesielt interessant å se på tilknytning opp imot det å begå seksuelle overgrep.

Erfaringene en får er det som danner de indre arbeidsmodellene, og disse kan noen ganger være vanskelig å forandre (ikke umulig), blant annet på grunn av confirmation bias (Holt et al.,2010). Unge som har vokst opp i hjem med omsorgssvikt vil derfor trolig ha erfaringer som gjør at de får en utrygg eller desorganisert tilknytning. Med tanke på de indre arbeidsmodellene vil kanskje tilknytningsmønsteret for mange være likt etter hvert som en vokser opp.

Undersøkelsen til Davis og kollegaer (2004) viste at tilknytningsstilene ambivalent tilknytning og unnvikende tilknytning hadde ulike motivasjoner for sex. Å ha sex for stress reduksjon og for å unngå partnerens dårlige humør var trekk som gikk igjen i begge tilknytningsstilene. Å bruke sex som en metode for stress reduksjon er kanskje spesielt interessant i forhold til unge som begår seksuelle overgrep. Sex ser ut til å gi en rekke psykologiske belønninger som intimitet, stress reduksjon, orgasme, frigjøring av dopamin og oxytocin, og intimitet (Ryan et al.,2010; Ditzen et al.,2006; Iversen et al,2009), og kan dermed antas å kunne påvirke affekt, og kan fungere som en copingstrategi. Undersøkelsen til Zaremba og Keiley (2011) viser samtidig at unge som begår seksuelle overgrep og som har en utrygg tilknytning, hadde ineffektive interne affektreguleringsstrategier, og brukte oftere ekstern atferd for å regulere affekt. Dette støttes også i funnene til Burk & Burkhart (2003). Det å begå et seksuelt overgrep kan dermed være et eksempel på en slik ekstern atferd som har til hensikt å regulere stress (affekten). Samtidig ble undersøkelsen til Davis og kollegaer (2004) ikke utført på personer som utførte seksuelle overgrep. Om de samme tilknytningsstilene har de samme motivasjonene for sex også hos unge som misbruker andre seksuelt er derfor uvisst. Mer forskning på unge som begår seksuelle overgreps motivasjon for sex er derfor nødvendig for å kunne si noe mer sikkert om dette.

For at det skal være trolig at unge som misbruker andre seksuelt gjør dette som en måte for å cope på må unge som begår seksuelle overgrep i størst mulig grad benytte seg av emosjonsfokuserte copingstrategier. Selv om det er noe uenighet innenfor forskningen kan det se ut som om unge som forgriper seg seksuelt på andre benytter seg mer av emosjonsfokuserte coping strategier. Dette er copingstrategier som ofte blir omtalt som maladaptive copingstrategier i litteraturen. Men det er også andre deler av litteraturen som anser emosjonsfokuserert coping som en mer vellykket coping strategi i situasjoner som en ikke kan kontrollere (Folkman & Moskowitz,2004). Dette ble blant annet tydeliggjort i forsøket til Strentz & Auerbach (1988) som det har blitt henvist til tidligere. Unge som misbruker andre seksuelt har ofte hatt en barndomshistorie som er preget av traumer og omsorgssvikt. Barn som

utsettes for omsorgssvikt er stadig oppe i situasjoner som de ikke har hatt forutsetninger for å kontrollere. Å benytte seg av emosjonsfokuserte copingstrategier kan derfor ha vært svært nyttig i traume/omsorgssvikt situasjonene i oppveksten. Samtidig ser det ut til at jo oftere en ungdom benytter seg av en copingstrategi, desto mindre motivert vil ungdommen være til å benytte seg av andre copingstrategier (Ryan et al.,2010). Sammen med blant annet belønningene ved sex, og tanken om forsterkning i læringsteorien kan kanskje dette være med på å forklare hvorfor flere unge som begår seksuelle overgrep ser ut til å oftere benytte seg av emosjonsfokuserte coping strategier.

Det så også ut til å være noe som tydet på at en kan oppleve høy negativ affekt før sex og oppleve minsket negativ affekt og økt positiv affekt etter sex (Shire et al.,2008; Shire et al.,2011). Disse undersøkelsene var ikke utført på personer som hadde begått seksuelle overgrep, men ungdommer generelt og på deprimerte ungdommer. Det var også kun ungdommene som hadde depresjoner som så ut til å oftere ha sex like etter høy negativ affekt, noe som tyder på at denne gruppen ungdommer bruker sex som en affektreguleringsstrategi. Om disse funnene også er gjeldende for personer som begår seksuelle overgrep er uvisst, men det vekker interessante spørsmål som det bør forskes videre på.

Positiv affekt etter sex hadde en større økning hvis ungdommen tilbragte tid sammen med noen i etterkant av samleie, og en spekulerer i om dette har en sammenheng med at sex er en dynamisk handling. På dette området vet en også lite om hvordan dette relaterer seg til ungdommer som begår seksuelle overgrep, i hvert fall etter en overgrepssituasjon. Det kan tenkes at en ville kommet frem til de samme resultatene ettersom mennesker generelt er sosiale vesener. Det kan videre tenkes at resultatene fra en undersøkelse som var rettet mot affekt etter «one night stand» ville gitt andre resultater også hos ungdom generelt, og som igjen kanskje ville gitt mer overførbare resultater i forhold til unge som begår seksuelle overgrep. Dette fordi den unge som begår et seksuelt overgrep ikke har et romantisk forhold (i hvert fall ikke gjensidig) til den som utsettes for overgrepet. Samtidig er det ikke utenkelig at økningen i positiv affekt hos unge som begår seksuelle ikke vil bli påvirket fordi det kanskje ikke er det dynamiske og sosiale ved samleie som er i fokus. Dette kan igjen ses i sammenheng med en utrygg (kanskje spesielt en unnvikende) tilknytningsstil (Ainsworth et al,2014.; Davis et al,2004). Det er heller ikke utenkelig at det å tilbringe tid med den en har foregripet seg på kan føre til økning i negativ affekt i form av skam og frykt for represalier. Dette blir kun

spekulasjoner, og det vil her være behov for mer forskning for å komme nærmere svaret på hvilken affektiv tilstand unge som begår seksuelle er i før et overgrep.

Å ha sex kan antas å kunne fungere som en affektregulerings og copingstrategi, og det kanskje spesielt med en samtykkende partner. Ut i fra tanken om affektregulering og coping, hva kan da være årsaken til at noen begår seksuelle overgrep i stedet for å ha sex med en person som ønsker det selv?

Ut i fra det som har blitt vist til tidligere så kan det se ut som at personer med en utrygg tilknytning kan ha større vanskeligheter med å knytte og opprettholde nære relasjoner. Dette kan videre føre til isolasjon, og emosjonell ensomhet (Zaremba & Keiley,2011). Emosjonell ensomhet defineres gjerne som en ubalanse mellom ønsket og oppnådd grad av intimitet (Peplau & Perlman,1982). Voksne som overgriper seksuelt rapporterer ofte et høyt underskudd på nærhet og rapporterer høyere på emosjonell ensomhet enn ikke-seksuelle overgripere (Cortoni & Marshall,2001). Et mulig motiv for sex spesielt hos mennesker med en ambivalent tilknytning var nettopp å søke nærhet. Det kan kanskje tenkes at ettersom en har vanskeligheter med å danne og opprettholde relasjoner så har en kanskje også gjør det vanskeligheter med å danne seksuelle relasjoner. Å utføre tvang og derfor seksuelt misbruke en annen kan kanskje oppleves å være eneste måten en kan få sex på, og som igjen kan gi en opplevelse av nærhet. En studie utført i et laboratoriet på menn fant Check, Perlman og Malamuth (1985) at menn som var ensomme var signifikant mer aggressive, og hadde en tendens til å være mer aggressive mot kvinner. Marshall (2010) har videre en hypotese om at emosjonell ensomhet fører til aggressiv og egoistisk atferd, som videre gjør at en blir mer tiltrukket av sosiale kommunikasjonsformer som ser på andre som et objekt for egen tilfredsstillelse, som for eksempel pornografi. Seksuelle overgrep kan bli et resultat av dette. Foreløpig er det lite forskning som støtter Marshalls hypotese, og linken mellom seksuelle overgrep og ensomhet blir heller ikke drøftet videre her. Likevel er det viktig å ha med seg at det kan være en potensiell link mellom seksuelle overgrep og ensomhet, som gir grunnlag for videre forskning.

Affektregulering og coping ser altså ikke ut til å alene kunne forklare hvorfor noen unge begår seksuelle overgrep, men det ser ut til at det også er flere medvirkende faktorer som spiller inn.

17 Konklusjon

Det kan altså se ut til at affektregulering og coping kan være medvirkende faktorer for hvorfor noen unge begår seksuelle overgrep. Dette da det er en del litteratur som peker mot sammenhengen mellom omsorgssvikt i barndommen, utrygg/desorganisert tilknytning, påvirkning av utviklingen av spesielt høyre hjernehalvdel, ineffektiv intern og mye brukt ekstern affektregulering og emosjonsfokusede copingstrategier. Samtidig gir ikke maladaptiv affektregulering og maladaptive copingstrategier et svar på hvorfor et overgrep blir nødvendig. En person kan liksom godt bruke frivillig sex som en copingstrategi for å regulere affekt. Dette kan tyde på at maladaptiv affekt- og copingstrategier ikke nødvendigvis er en årsaksfaktor, men en risikofaktor for å begå seksuelle overgrep.

Videre kommer det klart frem av dette litteraturstudiet at det behøves mer forskning på dette tema for å kunne si noe mer om sammenhengen. Herunder spesielt i forhold til unge som begår seksuelle overgrep og desorganisert tilknytning, unge som begår seksuelle overgrep motivasjon for sex, og unge som begår seksuelle overgrep og affektive tilstand både før og etter et seksuelt overgrep.

Litteraturliste

Ainsworth, M.D.S. Blehar, M. C., Waters, E., Wall, S., (2014) *Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation*, Psychology Press

Baker, E., Beech, A., Tyson, M., (2006) Attachment Disorganization and Its Relevance to Sexual Offending, *Journal of Family Violence*, Vol. 21, No. 3, April 2006 (© 2006) DOI: 10.1007/s10896-006-9017-3

Bell, C., C., McBride, D., F., (2010) Affect Regulation and Prevention of Risky Behaviors, 2010 American Medical Association, *JAMA*, August 4, 2010—Vol 304, No. 5 (Reprinted)
file:///C:/Users/karianne/Downloads/jco05059_565_566.pdf

Benson, H., (2010) *Relaxation Revolution*, Scribner

Borge, A. I. H., (2010) *Resiliens: risiko og sunn utvikling*, Gyldendal akademiske

Bjørn, A. K. (2003). *Prosjekt støtte til seksuelt misbrukte barn – Region Nord*. Årsrapport. Tromsø: Universitetet i Tromsø.

Bjørn, A. K. (2004). *Prosjekt støtte til seksuelt misbrukte barn – Region Nord*. Årsrapport. Tromsø: Universitetet i Tromsø.

Bowlby, J. (1969), *Attachment and loss*, Vol. 1: Attachment. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss*, Vol. 2: Separation. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss*, Vol. 3: Loss, sadness and depression. New York:

Basic Books

Burk, L., R., Burkhart, B., R., (2003) Disorganized attachment as a diathesis for sexual deviance Developmental experience and the motivation for sexual offending, *Aggression and Violent Behavior* 8 (2003) 487–511 doi:10.1016/S1359-1789(02)00076-9

Check, J. V. P., Perlman, D., Malamuth, N. M., (1985) Lonliness and aggressive behavior, *Journal of social and personal relationships* (SAGE, London, Beverly Hills and New Delhi) Vol.2 (1985), 243-52

Cortoni,F.,Marshall,W.L.,(2001) Sex As a Coping Strategy and Its Relationship to Juvenile Sexual History and Intimacy in Sexual Offenders, *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol. 13, No. 1, 2001, DOI 1079-0632/01/0100-0027\$19.50/0

Davis,D.,Shaver,P.R.,Vernon,M.L.,(2004) Attachment Style and Subjective Motivations for Sex, *Pers Soc Psychol Bull* 2004 30: 1076 DOI: 10.1177/0146167204264794

Ditzen,B., Schaer,M., Gabriel,B., Bodenmann,G., Ehlert,U., Heinrichs,M.,(2009) Intranasal oxytocin increases positive communication and reduces cortisol levels during couple conflict, *BIOL PSYCHIATRY* 2009;65:728–731 doi:10.1016/j.biopsych.2008.10.011

Feeney,J.A.,&Noller,P.(2004).Attachmentandsexualityin close relationships. In J. H. Harvey, A. Wenzel, & S. Sprecher (Eds), *Handbook of Sexuality in Close Relationships* (pp.183-201).Mahwah, NJ:Lawrence Erlbaum

Feelgood,S.,Cortoni,F., & Thompson,A.,(2005). Sexual coping, general coping and cognitive distortions in incarcerated rapists and child molesters. *Journal of sexual aggression*, 11, 157-170.

Finkelhor, D., Ormrod R., Chaffin, M., (2009,10 oktober) Juveniles Who Commit Sex Offenses Against Minors, Hentet fra <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/ojdp/227763.pdf>

Folkman,S., Moskowitz,J.T.,(2004).Coping:Pitfalls and promise.*Annu.Rev.Psychol.*2004.55:745-74 doi: 10.1146/annurev.psych.55.090902.141456

Fonagy,P.,Gergely,G. Jurist,E.,L.,Target,M.,(2004) *Affect regulation, Mentalization, and the Development of the Self*, H.Karnac (Books) Ltd

Fraly,R.C.,Shaver,P.R.,(2000) Adult Romantic Attachment: Theoretical Developments, Emerging Controversies, and Unanswered Questions, *Review of General Psychology* 2000, Vol. 4. No. 2, 132-154 DOI: 10.1037//1089-2680.4.2.132

Hanson,R.K.,Harris,A.J.R.,(2000) Where Should We Intervene?: Dynamic Predictors of Sexual Offense Recidivism, *Criminal Justice and Behavior* 2000 27:6 DOI: 10.1177/0093854800027001002

Harlow, F., Dodsworth, R. O., Harlow, M. K., (1965) total social isolation in monkeys, department of psychology primate laboratory and regional primate research center, university of Wisconsin, Read before the Academy April 28, 1965, Read before the Academy April 28, 1965

Holt, N., Bremner, A., Sutherland, E., Vliek, M., Passer, M., & Smith, R. (2012) *Psychology: The science of mind and behaviour*, London.: McGraw-Hill.

Hazan, C., & Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.

Hertsgaard, L., Gunnar, M., Erickson, M. F. & Nachmias, M. (1995). Adrenocortical responses to the Strange Situation in infants with disorganized/disoriented attachment relationships. *Child Development*, 66, 1100–1106.

Holohan, C. J., Moos, R. H., (1987) Personal and contextual determinants of coping strategies. *Journal of personality and social psychology*, 52, 946-955

Ingenes, E., K., & Kleive, H., (2011) I møte med unge overgripere, Gyldendal akademiske

Iversen, L., Lversen, S., Dunnett, S., Bjorklund, A., (2009) Dopamine handbook, Oxford University Press

Jensen, T., K., (2007) «Hvordan kan vi forstå og hjelpe barn og ungdom som har vært utsatt for traumer?», i (Red) Haavind, Hanne & Øvereide, Haldor, *Barn og unge i psykoterapi. Bind I: Samspill og forståelse 2007* ss. 294-327

Kavoussi, R. J., Kaplan, M., & Becker, J. V. (1988). Psychiatric diagnoses in adolescent sex offenders. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 27, 241–243. Keiley, M. K.

Killén, K., (2004) *Sveket-omsorgssvikt er alles ansvar*, Kommuneforlaget

Kilpatrick, D. G., Ruggiero, K. J., Acierno, R., Saunders, B. E., Resnick, H. S., & Best, C. L. (2003). Violence and risk of PTSD, major depression, substance abuse/dependence, and comorbidity: Results from the national survey of adolescents. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71(4), 692-700. doi:10.1037/0022-006X.71.4.692

Keiley, M.K., Serry, B.L., (2001) affect regulation and attachment strategies of adjudicated and non- adjudicated adolescents and their parents, *Contemporary Family Therapy* 23(3), September 2001 Human Sciences Press, Inc

Kosfeld, M., Heinrichs, M., Zak, P.J., Fischbacher, U., & Fehr, E. (2005) Oxytocin increases trust in humans, *nature*, Vol 435-2 June 2005 doi:10.1038/nature03701

Kruse, A., E., (2011), Unge som begår seksuelle overgrep, Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress a/s

Lazarus, R., S., (1966). *Psychological Stress and the Coping Process*. New York: McGraw-Hill.

Lazarus R., S., (1999) *stress and emotions: A new synthesis*, New York, NY: springer publishing Company

Littleton, H., Horsley, S., Jhon, S., Nelson, D. V., (2007) Trauma Coping Strategies and Psychological Distress: A Meta-Analysis, *Journal of Traumatic Stress*, Vol. 20, No. 6, December 2007, pp. 977–98 DOI: 10.1002/jts.20276

Main, M., & Solomon, J. (1986). Discovery of a disorganized/disoriented attachment pattern. In T. B. Brazelton & M. W. Yogman (Eds.), *Affective development in infancy* (pp. 95-124). Norwood, NJ: Ablex

Main, M., & Solomon, J. (1990). Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth Strange Situation. In M.T. Greenberg, D. Cicchetti & E.M. Cummings, *Attachment during the preschool years: Theory, research and intervention*. pp. 121–160. Chicago: University of Chicago Press.

Maniglio, R., (2011) The role of childhood trauma, psychological problems, and coping in the development of deviant sexual fantasies in sexual offenders, *Clinical psychological review* 31 (2011) 748-756 Doi: 10.1016/j.cpr.2011.03.003

Marshall, W.L., (2010) The role of attachments, intimacy, and loneliness in the etiology and maintenance of sexual offending, *Sexual and Relationship Therapy*, 25:1, 73-85, DOI: 10.1080/14681990903550191

Marshall, W. L., Hudson, S. M., & Hodkinson, S. (1993). The importance of attachment bonds on the development of juvenile sex offending. In H. E. Barbaree, W. L. Marshall, & S. M. Hudson (Eds.), *The juvenile sex offender* (pp. 164–181).

Marshall, W.L., Marshall, L.E., Sachdev, S., Kruger, R., L., (2003) Distorted Attitudes and Perceptions, and Their Relationship With Self-Esteem and Coping in Child Molesters, *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol. 15, No. 3, July 2003 DOI 1079-0632/03/0700-0171/0

Marshall, W.L., Serran, G.A., Cortoni, A., (2000) Childhood Attachments, Sexual Abuse, and Their Relationship to Adult Coping in Child Molesters, *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol. 12, No. 1, 2000

McCoy, K., Fremouw, W., (2010) The relation between negative affect and sexual offending: A critical review, *Clinical Psychology Review* 30 (2010) 317-325 DOI 10.1016/j.cpr.2009.12.006

Meyer, D., (2007) Selective Serotonin Reuptake Inhibitors and Their Effects on Relationship Satisfaction, *The Family Journal* 2007 15: 392 DOI: 10.1177/1066480707305470

Moos, R.H., (1995) Development and applications of new measures of life stressors, social resources, and coping responses. *European Journal of Psychological Assessment*, 11, 1-13.

Niven, K., Totterdell, P., Holman, D., (2009) A Classification of Controlled Interpersonal Affect Regulation Strategies, *American Psychological Association* 2009, Vol. 9, No. 4, 498–509 1528-3542/09/\$12.00 DOI: 10.1037/a0015962

Pagé, C.A., Tourigny, M., & Renaud, P., (2010). A comparative analysis of youth sex offenders and non-offender peers: Is there a difference in their coping strategies? *Sexologies*, 19, 78-86

Parker KJ, Buckmaster CL, Schatzberg AF, Lyons DM (2005): Intranasal oxytocin administration attenuates the e ACTH stress response in mokeys. *Psychoneuroendocrinology* 30:924 –929

Peplau, L.A., Perlman, D., (Eds.), *Loneliness: A sourcebook of current theory, research, and therapy* (pp. 269–290). New York: Wiley-Interscience.

Ratey, J.J., Hangerman, E., (2013) *Spark: The Revolutionary New Science of Exercise and the Brain*, Little, Brown and Company

Rich, P., (2006) *Attachment and sexual offending*, Jhon Wiley & Sons, Ltd

Ronis, S.T., Borduin, C.M., (2013) Antisocial Behavior Trajectories of Adolescents and Emerging Adults With Histories of Sexual Aggression, *Psychology of Violence* 2013 American Psychological Association 2013, Vol. 3, No. 4, 367–380 2152-0828/13/\$12.00
DOI: 10.1037/a0033597

Roth, S., Cohen, L.J., (1986) Approach, avoidance, and coping with stress. *American psychologist* 41, 813-819

Ryan, G., Leversee, T., F., Lane, S., (2010) *Juvenile Sexual Offending- Causes, Consequences, and Correction*, Wiley; 3 edition

Schore, A., N., (2001a), effects of a secure attachment relationship on right brain development, affect regulation, and infant mental health, *infant mental health journal*, Vol. 22(1–2), 7–66 (2001) <http://www.allanschore.com/pdf/SchoreIMHJAttachment.pdf>

Schore, A., N., (2001b), The effects of early relational trauma on right brain development, affect regulation, and infant mental health, *infant mental health journal*, Vol. 22(1–2), 201–269 (2001) <http://www.allanschore.com/pdf/SchoreIMHJTrauma01.pdf>

Seto, M. C., & Lalumière, M. L. (2010). What is so special about male adolescent sexual offending? A review and test of explanations through meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 136, 526-575

Sewell K., W., (2005) The experience cycle and the sexual response cycle: conceptualization and application to sexual dysfunctions, *Journal of Constructivist Psychology*, 18:1, 3-13, DOI: [10.1080/10720530590522973](https://doi.org/10.1080/10720530590522973)

Shire, L.A, Koren, S., Aneja, P., og Moore, C. (2008) Affect regulation, social context, and sexual intercourse in adolescents, *Arch sex behav* (2010) 39:695-705 Doi: 10.1007/s10508-008-9394-1

Shire,L.A.,Feldman,H.A.,Black,S.K.,Walls,C.,Kendall,A.D.,Lops,C.,Beardslee,W.R.,(2011) Momentary affective states surrounding sexual intercourse in depressed adolescents and young adults, *Arch sex behav* (2012) 41:1161-1171 DOI 10.1007/s10508-011-9787-4

Smallbone, S. W., & Dadds, M.R. (2000). Attachment and coercive sexual behaviour. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 12, 3-15.

Smallbone, S. W., & Dadds, M. R. (2001). Further evidence for a relationship between attachment insecurity and coercive sexual behavior in nonoffenders. *Journal of Interpersonal Violence*, 16, 22-35

Smith,K.Z.,Smith,P.H.,Grekin,E.R.,(2014) Childhood Sexual Abuse, Distress, and Alcohol-Related Problems: Moderation by Drinking to Cope, *American Psychological Association* 2014, Vol. 28, No. 2, 532–537

Skårderud, F., Sommerfeldt, B., (2009) Selvskading og spiseforstyrrelser, *Tidsskrift for den norske legeforening* nr. 9, 30 april 2009; 129: 877–81 DOI: 10.4045/tidsskr.08.0509

Stack,F.,Förster,J.,(2009) *Social cognition- The basis of human interaction*, Taylor & Francis Group,LLC

Stern,D.,(1985) *The interpersonal world of the infant: A view from psychoanalysis and Developmental psychology*.New York: Basic books

Strentz,T.,Auerback,S.M.,(1988) Adjustment to the stress of simulated captivity: Effects of emotion-focused versus problem-focused preparation on hostages differing in locus of control, *Journal of Personality and Social Psychology* 1988, Vol. 55, No. 4,652-660
<https://vpn2.uio.no/+CSCO+00756767633A2F2F63666C706172672E6E636E2E626574++/-CSCO-3h--journals/psp/55/4/652.pdf>

Tetzcher,S.V.,(2012) *Utviklingspsykologi*, Gyldendal akademiske

Tidefors,I.,Goulding,A.,Arvidsson,H.,(2011) A Swedish sample of 45 adolescent males who have sexually offended: Background, individual characteristics, and offending behavior, *Nordic Psychology* 2011, Vol. 63(4), 18-34, DOI 10.1027/1901-2276/a000043

Tracy, J. L., Shaver, P. R., Albino, A. W., & Cooper, M. L. (2003). Attachment styles and adolescent sexuality. In P. Florsheim (Ed.), *Adolescent romance and sexual behavior: Theory, research, and practical implications* (pp. 137–159). Mahwah, NJ: Erlbaum

Zaremba, L.,A.,Keiley,M.,(2011) The mediational effect of affect regulation on the relationship between attachment and internalizing/externalizing behaviors in adolescent males who have sexually offended, *Children and youth services review* 33 (2011) 1599-1607
doi:10.1016/j.childyouth.2011.04.001

Vedlegg

Nr	Oversikt over faglitteratur: unge som begår seksuelle overgrep
1	Cortoni, Franca; Marshall, William (2001). : Sex as a coping strategy and its relationship to juvenile sexual history and intimacy in sexual offenders. Doi: 10.1177/107906320101300104, Sexual Abuse: Journal of Research and Treatment, Vol 13(1), Jan 2001, 27-43.
2	Pagé,C.A.,Tourigny,M., % Renaud,P.,(2010). A comparative analysis of youth sex offenders and non-offender peers: Is there a difference in their coping strategies? Sexologies, 19, 78-86
3	Ronis,S.T., Borduin,C.M.,(2013) Antisocial Behavior Trajectories of Adolescents and Emerging Adults With Histories of Sexual Aggression, Psychology of Violence 2013 American Psychological Association 2013, Vol. 3, No. 4, 367–380 2152-0828/13/\$12.00 DOI: 10.1037/a0033597
4	Ryan,G., Leverage,T.,F.,Lane,S.,(2010) Juvenile Sexual Offending- Causes, Consequences, and Correction, Wiley; 3 edition
5	Seto, Michael C.; Lalumière, Martin L. Psychological Bulletin (2010). What is so special about male adolescent sexual offending? A review and test of explanations through meta-analysis., Vol 136(4), Jul 2010, 526-575.
6	Tidefors, Inga; Goulding, Anneli; Arvidsson, Hans (2011) . A Swedish sample of 45 adolescent males who have sexually offended: Background, individual characteristics, and offending behavior. Nordic Psychology, Vol 63(4), Dec 2011, 18-34. doi: 10.1027/1901-2276/a000043
Oversikt litteratur: voksne som begår seksuelle overgrep	
7	Feelgood,S.,Cortoni,F., & Thompson,A.,(2005). Sexual coping, general coping and cognitive distortions in incarcerated rapists and child molesters. Journal of sexual aggression, 11, 157-170
8	Maniglio,R.,(2011). The role of childhood trauma, psychological problems, and coping in the development of deviant sexual fantasies in sexual offenders. Clinical Psychology Review 31, 748–756
9	Marshall WL, Marshall LE, Sachdev S, Kruger RL.(2003) Distorted attitudes and perceptions, and their relationship with self-esteem and coping in child molesters. Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment, Vol. 15, No. 3, July 2003
10	Marshall WL, Serran GA, Cortoni FA. (2000) Childhood attachments, sexual abuse, and their relationship to adult coping in child molesters. Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment, Vol. 12, No. 1, 2000

11	Marshall,W.L., (2010) The role of attachments, intimacy, and loneliness in the etiology and maintenance of sexual offending, <i>Sexual and Relationship Therapy</i> , 25:1, 73-85, DOI: 10.1080/14681990903550191
12	McCoy K, Fremouw W. (2010). The relation between negative affect and sexual offending: a critical review. <i>Clinical Psychology Review</i> 30 (2010) 317–325
Annen relevant litteratur	
13	Davis,D.,Shaver,P.R.,Vernon,M.L.,(2004) Attachment Style and Subjective Motivations for Sex, <i>Pers Soc Psychol Bull</i> 2004 30: 1076 DOI: 10.1177/0146167204264794
14	Shrier LA, Feldman HA, Black SK, Walls C, Kendall AD, Lops C, Beardslee WR. (2012). Momentary affective states surrounding sexual intercourse in depressed adolescents and young adults. <i>Arch Sex Behav</i> (2012) 41:1161–1171 DOI 10.1007/s10508-011-9787-4
15	Shrier LA, Koren S, Aneja P, de Moor C. (2008) Affect regulation, social context, and sexual intercourse in adolescents. <i>Arch Sex Behav</i> (2010) 39:695–705 DOI 10.1007/s10508-008-9394-1
16	Tracy, J. L., Shaver, P. R., Albino, A. W., & Cooper, M. L. (2003). Attachment styles and adolescent sexuality. In P. Florsheim (Ed.), <i>Adolescent romance and sexual behavior: Theory, research, and practical implications</i> (pp. 137–159). Mahwah, NJ: Erlbaum
17	Zaremba, L.,A.,Keiley,M.,(2011) The mediational effect of affect regulation on the relationship between attachment and internalizing/externalizing behaviors in adolescent males who have sexually offended, <i>Children and youth services review</i> 33 (2011) 1599-1607 doi:10.1016/j.chilyouth.2011.04.001
Litteratur funnet gjennom referanselister	
18	Baker,E.,Beech,A.,Tyson,M.,(2006) Attachment Disorganization and Its Relevance to Sexual Offending, <i>Journal of Family Violence</i> , Vol. 21, No. 3, April 2006 (C 2006) DOI: 10.1007/s10896-006-9017-3
19	Burk, L.,R., Burkhart,B., R.,(2003) Disorganized attachment as a diathesis for sexual deviance Developmental experience and the motivation for sexual offending, <i>Aggression and Violent Behavior</i> 8 (2003) 487–511 doi:10.1016/S1359-1789(02)00076-9
20	Hanson,R.K.,Harris,A.J.R.,(2000) Where Should We Intervene?: Dynamic Predictors of Sexual Offense Recidivism, <i>Criminal Justice and Behavior</i> 2000 27:6 DOI: 10.1177/0093854800027001002
21	Smallbone, S. W., & Dadds, M.R. (2000). Attachment and coercive sexual behaviour. <i>Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment</i> , 12, 3-15.
22	Smallbone, S. W., & Dadds, M. R. (2001). Further evidence for a relationship between attachment insecurity and coercive sexual behavior in nonoffenders. <i>Journal of Interpersonal Violence</i> , 16, 22-35

Tabell 1 Litteratur funnet gjennom søk i PsychInfo og Medline